

Vilniaus universiteto
Filosofijos fakulteto
Azijos ir transkultūrinių studijų institutas

Šiuolaikinių Azijos studijų programos studentė

KORNELIJA SLAPŠYTĖ

**Lyčių disbalansas Kinijos kaime: viengungių vyrų
pertekliaus problema ir jos valdymas**

MAGISTRO DARBAS

Vadovas – doc. Dalia Švambarytė

Vilnius 2021

Slapšytė, Kornelija

Lyčių disbalansas Kinijos kaime: viengungių vyrų pertekliaus problema ir jos valdymas: magistro darbas / Kornelija Slapšytė, šiuolaikinių Azijos studijų programos studentė; mokslinė vadovė doc. Dalia Švambarytė; Vilniaus universitetas. Filosofijos fakultetas. Azijos ir transkultūrinių studijų institutas. – Vilnius, 2021. – 66 lap. – Mašinr. – Santr. angl. – Bibliogr.: p. 54

Raktažodžiai: lyčių disbalansas, vyrų perteklius, viengungiai, *guanggun*, priverstinės santuokos, selektyvus abortas, infanticidas.

Magistro darbo objektas – viengungių vyrų pertekliaus problema ir jos valdymas lyčių disbalanso paveiktose Kinijos kaimo vietovėse. Darbo tikslas - išsiaiškinti vyrų pertekliaus valdymo ir sprendimo būdus Kinijos kaimo vietovėse. Darbo uždaviniai - atskleisti lyčių disbalanso problemą iš istorinio lyginamojo taško; aptarti politinius ir kultūrinius veiksnius, įtakojučius lyčių disbalansą Kinijoje; apžvelgti infanticido ir selektyvaus aborto problemas lėmusias vyrų perteklių; palyginti Kiniją su kitomis kaimyninėmis patrilokalinėmis visuomenėmis; atskleisti Kinijos sprendimo būdus ir rezultatus, sprendžiant lyčių disbalanso problemą; glaustai apžvelgti šešėlinius vyrų pertekliaus sprendimo būdus ir pasekmes prekyboje žmonėmis. Pagrindiniai darbo metodai – aptariama lyčių disbalanso problema lyginamuoju istoriniu metodu, lyginamos patrilokalinės visuomenės. Atliekama antropologinių tyrimų, oficialių Kinijos teismo bylų, statistikų, įstatymų, politinių iniciatyvių, grobiamų moterų ir vaikų istorijų analizė. Kaip vienas pagrindinių šaltinių pasitelkiamas kontroversiško kinų autoriaus Jia Pingwa romano *Jihua* (极花) (2016) vertimas į anglų kalbą *Broken Wings* (2019).

Naudojantis antropologinių tyrimų, Kinijos teismo bylų, statistikų, politinių iniciatyvių, grobiamų moterų ir vaikų istorijų analize, prieita išvados, kad *guanggun* ieškos galimybių tuoktis įvairiais būdais. Keldami grėsmę socialiniam, savo šeimų ir bendruomenių stabilumui, jie kels grėsmę socialinei tvarkai ir stabilumui. Tai tapo itin rimta problema, kurią reikės spręsti Kinijos vyriausybei ir visuomenei.

Darbas gali būti naudingas mokslininkams, antropologams, politologams, žmogaus teisių organizacijoms, sinologams ir tiems, kas domisi lyčių disbalanso ir vyrų pertekliaus tema Kinijoje.

TURINYS

TURINYS.....	3
ĮVADAS.....	5
1.LYČIŲ DISBALANSO PROBLEMA: LYGINAMOJI ISTORINĖ PERSPĖKTYVA.....	10
1.1.Vyrų pertekliaus sąryšis su intrasocialiniu smurtu	10
1.2.„Dingusių moterų“ fenomenas.....	12
1.3.Lyčių disbalanso priežastys	15
1.4. <i>Guanggun</i> vedybos.....	17
1.5.Viengungių nusikalstama veika	20
2.ATVEJŲ ANALIZĖ: PATRILOKALINĖS VISUOMENĖS	24
2.1.Selektyvaus aborto ir infanticido problemos Indijoje ir Kinijoje kaip patrilokalinėse visuomenėse	24
2.2.Šeimos planavimo politika ir jos sukeltos pasekmės	27
2.3.Kinijos politinės iniciatyvos sprendžiant vyrų pertekliaus klausimą kaip lyčių disbalanso sukeltą problemą.....	29
2.4.Kinijos iniciatyvų rezultatai.....	31
2.5.Viengungių padėtis kaimo vietovėse	34
3.ŠEŠĖLINIAI LYČIŲ DISBALANSO SPRENDIMO BŪDAI KINIJOJE	39
3.1.Vyrų pertekliaus pasekmės prekyboje žmonėmis.....	39
3.2.Prekyba vaikais	40
3.3.Priverstinės kinių moterų santuokos	42
3.4.Priverstinės užsienio piliečių santuokos Kinijoje	43
3.5.Jia Pingwa romanas <i>JiHua</i>	46
3.5.1.Romano analizė.....	46

3.5.2. Romano skaitytojų reakcijos kiniškuose internetiniuose tinklalapiuose ir forumuose	48
IŠVADOS	51
BIBLIOGRAFIJA.....	54
1 PRIEDAS. Kinijos lyčių santykis (bendras gyventojų skaičius) nuo Ming dinastijos	62
2 PRIEDAS. Indijos lyčių santykis tarp visos populiacijos ir 0-6 amžiaus.	63
3 PRIEDAS. Lyčių santykis gimus Kinijoje 1982–2010 m. Pagal kaimo ir miesto kontekstą.....	64
Summary.....	65

ĮVADAS

Darbo temos aktualumas: Kinijoje vyravo tradicinis liaudies įsitikinimas, kad auginant daug vaikų, patiriama palaima. Pasiturintys vyrai, kurie galėdavo sau leisti keletą žmonių, turėdavo 10-20 vaikų. 1979 metais įvedus šeimos planavimo politiką, šeimos dydis stipriai susitraukė. Nepaisant to, vis dar galima rasti porų, kurios laukia gimstančio berniuko, po šešių, septynių ar daugiau gimusių mergaičių, ypač kaimo vietovėse. Poros jaučia pareigą susilaukti vyriškos lyties įpėdinio šeimai. Norint užtikrinti sūnaus gimimą, reikia susilaukti kuo daugiau vaikų arba vesti kitą moterį. Būti nevaisingu ar neturėti sūnaus – gyvenimo prakeiksmas (Chan 2002, 427).

Žmonių lyčių santykis, kuris paprastai apibūdinamas kaip vyrų skaičius 100 moterų, itin skiriasi skirtingose šalyse ir regionuose. Biologinė norma visame pasaulyje yra maždaug 105-106 berniukai, 100 gimusių mergaičių (Prabir 2013, 117-118, Das Gupta 2003, 156). Apskaičiuota, kad Kinijoje kasmet atsikratoma beveik dviem milijonais moteriškos lyties kūdikių. Šeimos planavimo politika sukūrė kelias „mažųjų imperatorių“ kartas – tik berniukai susilaukia daugiausiai dėmesio ir priežiūros iš tėvų. Rezultatas – demografinė laiko bomba. Dabartinėje Kinijoje vyrauja labiausiai iškreiptas vyrų ir moterų santykis – kiekvienai 100 moterų tenka 120 vyrų (Tucker 2014, 201-202). Pastaraisiais metais vyrų pertekliaus atsiradimas pritraukė medijos ir mokslininkų dėmesį. Tai grupė, kuriems kyla nemenki iššūkiai norint sukurti šeimą, sulaukus vedybinio amžiaus. Tai žmonės, kurie susidurs su sunkumais senatvėje, kai, nepratęsus giminei, jais niekas negalės pasirūpinti, paremti socialiai ir finansiškai, juos kamuos vienatvės jausmas, neturint žmonos ar suaugusių vaikų, kurie galėtų palengvinti jų dalį (Srinivasan 2017, 8). Šiandieninėje Kinijoje jauni, nepasiturintys, vieniši, negalintys susituokti ir pratęsti šeimos giminės medžio vyrai kiniškai vadinami *guanggun* (viengungis 光棍) (Tucker 2005, 540). *Guang* reiškia nuogas, plikas, vienišas, taip pabrėžiamas skurdas ir žmonos neturėjimas. *Gun* reiškia pagaliuką arba lazdas, kitaip tariant, vyrą, kuris stovi vienas be „šaknų“ arba „šakų“ (Brownell 2002, 69).

Darbo tikslas: išsiaiškinti vyrų pertekliaus valdymo ir sprendimo būdus Kinijos kaimo vietovėse.

Darbo objektas: viengungių vyrų pertekliaus problema ir jos valdymas lyčių disbalanso paveiktose Kinijos kaimo vietovėse.

Šio **darbo problema**: Kaip valstybė, bendruomenė ir patys subjektai valdo vyrų pertekliaus Kinijos kaime pagimdytas intrasocialines įtampas ir ar šis valdymas pasiekia norimus rezultatus?

Tikslui pasiekti nustatyti šie **uždaviniai**:

1. Atskleisti lyčių disbalanso problemą iš istorinio lyginamojo taško.
2. Aptarti politinius ir kultūrinius veiksnius, padariusius įtaką lyčių disbalansui Kinijoje.
3. Apžvelgti infanticido ir selektyvaus aborto problemas, lėmusias vyrų perteklių.
4. Palyginti Kiniją su kitomis kaimyninėmis patrilokalinėmis visuomenėmis.
5. Atskleisti Kinijos sprendimo būdus ir rezultatus, analizuojant lyčių disbalanso problemą.
6. Glaustai apžvelgti šešėlinius vyrų pertekliaus sprendimo būdus ir pasekmes prekyboje žmonėmis.

Temos iširtumas: Istorinis lyginamasis kontekstas nagrinėjamas William Tucker (2014) knygoje *Marriage and Civilization: How Monogamy Made Us Human*. Autorius kalba apie poligamijos praktikavimą įvairiose šalyse, įskaitant imperinę Kiniją, kurioje buvo leidžiamos poligamiškos santuokos, tačiau jos apsiribojo turtingu elitu. Per visą Kinijos istoriją pasiturintys ir galingi vyrai turėdavo daugiau nei vieną žmoną ir suguloves. Teikiamas prioritetas vyriškos lyties palikuonims ir slapta moteriškos lyties kūdikių žudymo praktika, neišvengiamai lėmė vyrų ir moterų disbalansą populiacijoje. Problema, su kuria dabar susiduria Kinija, yra šeimos planavimo politika, kurią Mao Zedongas (1893-1976) įvedė 1979 metais. Didžiulis gyventojų atsakas buvo tas, kad šis vienas vaikas turėtų būti sūnus. Quanbao Jiang (2011) straipsnis „Bare Branches and Social Stability: A Historical Perspective from China“, paremtas istoriniais archyvais ir literatūra, nagrinėja lyčių disbalansą, *guanggun* ir socialinį stabilumą Kinijos istorijoje. Apibūdinamos neigiamos viengungių vyrų pertekliaus pasekmės: jų individualus elgesys, susijęs su santuoka ir lytiniu gyvenimu, bei jų kolektyviniai veiksmai.

Siekiant palyginti patrilokales visuomenes, prie kurių priskiriama ir Kinija, pasitelkiama tokia literatūra, kaip Sharada Srinivasan (2017) *Scarce Women and Surplus Men in China and India: Macro Demographics versus Local Dynamics*. Šioje knygoje aptariama, kaip šeimos, bendruomenės, vieniši vyrai prisitaiko prie naujausių demografinių pokyčių Kinijoje ir Indijoje kaip tipiškos patrilokalinės visuomenės. Analizuojama, kaip demografiniai pokyčiai sąveikauja su kitais pokyčių procesais, demografinio disbalanso pasekmėmis Kinijoje ir Indijoje. Pateikiamos išvalgos apie nuotakų trūkumą ir vienišų vyrų perspektyvas bei strategijas Kinijoje ir Indijoje. Laura Rahm (2020) knygoje *Gender-Biased*

Sex Selection in South Korea, India and Vietnam Assessing the Influence of Public Policy, palyginamajai analizei pasirenka tris Azijos šalis – Pietų Korėją, Indiją ir Vietnamą, kurioms būdinga istorinė pirmenybė, teikiama sūnums, bei didžiulis lyčių disbalansas. Tyrimai pagrįsti trijose šalyse surinktais antropologiniais tyrimais. Analizės atskleidžia, kad kova su lyčių selekcijos politika turėjo ribotą poveikį normalizuojant lyties santykius. Ši išvada bus naudinga aptariant daugelį šalių, kurios susiduria su lyčių disbalansu. Siekiant normalizuoti lyčių santykį, reikalingi valstybės ir visuomenės pokyčiai, o ne konkreti vyriausybės įvesta politika.

Sinologės Isabelle Attane ir profesoriaus Baochang Gu (2014) knygoje *Analyzing China's Population: Social Change in a New Demographic Era*, remiantis 2010 metais paskelbtais Kinijos gyventojų surašymo duomenimis, analizuojamos naujausios demografinės tendencijos. Nagrinėjamos tokios ryškios demografijos ypatybės kaip kintanti amžiaus ir lyties gyventojų struktūra, gimstamumo rodikliai, daugiausia dėmesio skiriant lyčių disbalansui. Vertinamas vyrų perteklius bendroje santuokinio amžiaus Kinijos populiacijos statistikoje ir pateikiamos prielaidos apie galimą poveikį visuomenei.

Siekiant atskleisti infanticido ir selektyvaus aborto problemas, lėmusias vyrų perteklių, pasirinkti tokie straipsniai: Arindam Nandi (2015) „The Unintended Effects of a Ban on Sex-Selective Abortion on Infant Mortality: Evidence from India“, Arindam Nandi (2013) „Does a Legal Ban On Sex-selective Abortions Improve Child Sex Ratios? Evidence From a Policy Change in India“, Monica Das Gupta (2003) „Why Is Son Preference So Persistent in East and South Asia? A Cross-country Study of China, India and the Republic of Korea“.

Kinijos sprendimo būdai ir rezultatai, sprendžiant lyčių disbalanso problemą, aptariami tokiuose straipsniuose, kaip: Lisa Eklund (2017) straipsnyje „The Bio-politics of Population Control and Sex-selective Abortion in China and India“, kuriame analizuojama lyčių lygybės reforma, inicijuota Kinijos vyriausybės. Therese Hesketh (2009) „Too Many Males in China: The Causes and the Consequences“, Therese Hesketh (2011) „The Consequences of Son Preference and Sex-Selective Abortion in China and Other Asian Countries“ straipsniuose nagrinėjamos Kinijos politinės iniciatyvos ir rezultatai. Pateikiamos tam tikros rekomendacijos ir galimi sprendimo būdai. Rachel Murphy (2014) „Sex Ratio Imbalances and China's Carefor Girls Programme: A Case Study of a Social Problem“ pateikia įžvalgas apie politinių iniciatyvų trūkumus ir spragas.

Vyrų perteklius dėl Kinijoje vyraujančio lyčių disbalanso yra naujas ir pakankamai neištirtas reiškinys, tačiau šis pasirinktas atvejis nėra išskirtinis. Moterų trūkumas jaučiamas Vidurio Rytuose, tam tikrose Afrikos šalyse bei kitose Azijos šalyje. Viengungių vyrų padėtį Kinijos kaimo vietovėse atskleidžia atlikti antropologiniai tyrimai tokių užsienio mokslininkų, kaip Isabelle Attane (2013) „Bachelorhood and Sexuality in a Context of Female Shortage: Evidence from a survey in rural Anhui, China“; Quanbao Jiang (2012) „Bride Prices in China: the Obstacle to „Bare Branches“ Seeking Marriage“; Quanbao Jiang, (2013a) „The Life Cycle of Bare Branch Families in China: A Simulation Study“; Quanbao Jiang (2013b) „Socio-Demographic Risks and Challenges of Bare-Branch Villages in China“; Huijun Liu (2019) „Support for Older People in Households With Bare Branches in Rural China: Vulnerability, Dilemmas and Possible Solutions“; Xudong Zhou (2012) „Depression and Aggression in Never-married Men in China: a Growing Problem“; Xudong Zhou (2011) „The Very High Sex Ratio in Rural China: Impact on Psychosocial Wellbeing of Unmarried Men“. Atliktais tyrimais įvairiuose kaimo regionuose buvo siekiama atskleisti pagrindines viengungių lyčių disbalanso sukeltas problemas ir kliūtis rasti partnerį, siekiant sukurti šeimą bei pratęsti giminę. Taip pat aptariamos galimos grėsmės ir pasekmės šalies viduje.

Siekiant apžvelgti šešėlinius vyrų pertekliaus sprendimo būdus ir pasekmes, darbe pasitelkiamos moterų ir vaikų grobimų istorijos, interviu, oficialios Kinijos teismų bylos bei statistikos. Anti Shen (2013) ir Quanbao Jiang (2013c) straipsniuose, analizuojamos prekybos vaikais priežastys, aprašomos prekybos žmonėmis ypatybės ir vaikų grobimo istorijos. Geping Qiu (2019) straipsnyje analizuojamos oficialios 2003 – 2016 metų Kinijos teismų bylos ir statistikos, aprašoma moters pagrobimo istorija Mianmare priverstinei santuokai Kinijoje. Remiantis esamais duomenimis ir ankstesniais tyrimais, Quanbao Jiang (2011a) straipsnyje apžvelgiami prekybos žmonėmis Kinijoje tyrimai, aprašyti priverstinių moterų santuokų atvejai vargingose kaimo vietovėse. Yiwei Xia (2020) analizuoja teismo nuosprendžių dokumentus, susijusius su prekyba žmonėmis Kinijoje 2014-2015 metais. John Winterdyk (2019) knygoje *The Palgrave International Handbook of Human* nagrinėjamos problemos, susijusios su prekyba žmonėmis Kinijoje, įskaitant priverstines santuokas, kūdikių pardavimą ir žmonių kontrabandą. Taip pat istorizuojama prekyba žmonėmis bei, remiantis statistika, tiriamas prekybos žmonėmis problemos mastas Kinijoje. Cindy Yik-Yi Chu (2011) ir Gracie Min Zhao (2003) straipsniuose nagrinėjamos prekybos žmonėmis priežastys, pobūdis ir poveikis Kinijoje.

Darbo metodologija: Rašto darbe naudojami naujausi akademiniai šaltiniai, siekiant atskleisti didžiausias ir aktualiausias problemas, su kuriomis susiduria viengungiai vyrai, bei jų sprendimo būdus, dėl šalyje vyraujančio lyčių disbalanso, į kurį žvelgiama iš biologinės bei socialinės selektyvaus aborto perspektyvos. Darbe taip pat aptariama lyčių disbalanso problema lyginamuoju istoriniu metodu ir lyginamos patrilokalinės visuomenės. Atliekama antropologinių tyrimų, oficialių Kinijos teismų bylų, statistikų, įstatymų, politinių iniciatyvų, grobiamų moterų ir vaikų istorijų analizė. Kaip vienas pagrindinių šaltinių pasitelkiamas kontroversiško kinų autoriaus Jia Pingwa romano *Jihua* 极花 (2016) vertimas į anglų kalbą *Broken Wings* (2019). Tai tikros istorijos įkvėptas pasakojimas apie moterį, kuriai pasiūlomas pelningas darbas, tačiau, užuot dirbusi, ji pakliūna į prekybos žmonėmis pinkles. Darbe, naudojant netnografijos metodą, nagrinėjamos skaitytojų reakcijos į šį romaną kinų internetiniuose forumuose. Aiškinamasi, ar romano autoriaus iškeltą problemą forumų dalyviai sieja su adekvačių vyriausybės veiksmų trūkumu. Pagrindinė teorinė prieiga yra lyčių ir tarptautinio saugumo eksperčių Valerie M. Hudson ir Andrea Den Boer iškelta demografinė teorija – nustatyta, kad dėl didelio lyčių disbalanso ir nevienodo visuomenės išteklių paskirstymo kyla chroniškas smurtas bei socialiniai sutrikimai. Šie reiškiniai egzistuoja ir visuomenėse, kuriose nėra lyčių disbalanso, tačiau *guanggun* ir aukštą lyčių disbalansą turinčios visuomenės sukelia neabejotinai sunkinantį poveikį, dėl kurio atsiranda didesnių sutrikimų, lyginant su visuomenėmis, kuriose lyčių santykis mažesnis. Profesorės teigia, kad didžiulis lyčių disbalansas kelia grėsmę visuomenės stabilumui ir saugumui (Hudson 2002, 37).

Darbo struktūra: Šis rašto darbas susideda iš penkių pagrindinių dalių: įvado, trijų dėstymo dalių ir išvadų. Pirmame skyriuje aprašomos lyčių disbalanso problemos ir priežastys lyginamuoju istoriniu metodu bei išdėstoma Hudson ir Boer pozicija ir jų teorija, kad vyrų perteklius turi sąryšį su intrasocialiniu smurtu. Antrajame skyriuje nagrinėjamos selektyvaus aborto ir infanticido problemos patrilokalinėse visuomenėse. Apžvelgiamos Kinijos politinės iniciatyvos ir jų rezultatai, sprendžiant lyčių disbalanso problemą, ir aptariama *guanggun* padėtis kaimo vietovėse. Trečiajame skyriuje pateikiami šešėliniai lyčių disbalanso *guanggun* sprendimo būdai, pasireiškiantys prekyba žmonėmis. Analizuojamos Kinijos teismų bylos, statistikos, grobiamų moterų ir vaikų istorijos, apibendrinami Jia Pingwa romano recepcijos Kinijoje analizės rezultatai.

1.LYČIŲ DISBALANSO PROBLEMA: LYGINAMOJI ISTORINĖ PERSPREKTYVA

1.1.Vyrų pertekliaus sąryšis su intrasocialiniu smurtu

Dėl moteriškos lyties palikuonių diskriminacijos visuomenėje susidaro perteklinė vyrų dalis – vyrų perteklius. Ilga vyriškos lyties palikuonių istorija Kinijoje suformavo specialų terminą. Visuomenės, kuriose per daug vyrų, ypač jaunų ir vienišų, turi polinkį į smurtą, karinį avantiūrizmą. Šiuos vyrus apibūdinti naudojamas terminas *bare branches* (plikos šakos), tarsi plikos šakos, kurios neduos vaisių (Courtwright 2008, 32, Hudson 2002, 11). Lyčių disbalansas, atspindintis vyrų perteklių, gali sukelti smurtą, kuo daugiau nesusituokusių vyrų, tuo didesnis smurtinis nusikalstamumas - teorija, su kuria amerikiečių profesorė Valerie M. Hudson ir Andrea Den Boer dirba daugelį metų (Hudson 2014).

Tarpkultūrinio požiūriu *guanggun* sudaro didžiulį smurtinių nusikaltimų procentą. Jie gali priklausyti žemiausiai socialinei ir ekonominei klasei, būti bedarbiai, gyventi gana klajoklišku ar nepastoviu gyvenimo būdu, turėti mažiau socialinių ryšių su bendruomenėmis, kuriose dirba. Jie rečiau dalyvauja bendruomenės veiklose ir paprastai gyvena bei bendrauja su kitais viengungiais (Hudson 2002, 12, Attane 2014, 91). Visuomenėse, turinčiose aukštą lyčių disbalansą ir vyrų perteklių, aptinkame „dingusių moterų“ fenomeną, pastarasis terminas susijęs su moterų skaičiumi, kurios galėtų egzistuoti, tačiau dėl didelio mirtingumo šių moterų nėra bendroje populiacijoje. Taigi, tokius kriterijus atitinkančios visuomenės, turi polinkį į smurtą ir socialinius sutrikimus. Įvairių sričių analitikai dešimtmečius diskutavo apie lyčių disbalanso Azijoje kilmę, mastą ir pasekmes. Nepaisant to, Hudson ir Boer buvo vienos pirmųjų, teigiančių, kad tautos, kuriose yra neproporcingai daugiau pavienių vyrų, gali linkti į tarpvalstybinį konfliktą. Ši išvada daroma sujungus du naujus saugumo tyrimų pogrupius: aplinkos saugumą ir žmonių saugumą, kuris tiria, kaip asmenų saugumas yra susijęs su tautų saugumu (Kaup 2006, 807). Besiformuojantis demografinio saugumo mokslas domisi, kaip demografinės tendencijos, tokios kaip didelis ar žemas gimstamumas ir lyčių santykis, daro įtaką nacionalinių valstybių bei regionų saugumui ir stabilumui. Atliekant tyrimą, Boer ir Hudson siekė parodyti, kad neįprastai

aukštas lyčių disbalansas - situacijos, kai vyrų yra kur kas daugiau nei moterų - kelia susirūpinimą dėl saugumo ir gali turėti įtakos saugumui ir stabilumui ateityje (Hudson 2014).

Pasak Hudson ir Boer, jaunų vyrų pertekliaus elgesys atitinka plačiai nuspėjamą modelį. Teorija rodo, kad, lyginant su kitais visuomenės vyrais, *guanggun* bus linkę ieškoti pasitenkinimo per nusikalstamą veiką ir smurtą. Ši teorinė prognozė pagrįsta empiriniais tyrimų įrodymais. Tyrimų išvados patvirtina, kad šeimyninė padėtis vaidina svarbų vaidmenį tokio elgesio prielaidose. David T. Courtwright pažymi: „Jauniems vyrams, negalint susituokti, stiprėja jų socialiai trikdantis elgesys“. Robert Wright teigimu: „Nesusituokę vyrai nuo 24 iki 35 metų turi maždaug tris kartus didesnę tikimybę nužudyti kitą vyrą, nei to paties amžiaus vedę vyrai. Jie dažniau užsiima plėšimais, norėdami gauti išteklių, kurie gali pritraukti moteris. Piktnaudžiavimas narkotikais ir alkoholiu sumažina galimybes užsidirbti, kad teisėtomis priemonėmis pritrauktų moteris“. (Hudson 2002, 12-14). Allan Mazur nustatė, kad testosterono lygis susituokusių vyrų organizme sumažėja, lyginant su nevedusiais vyrais. Kintantis testosterono lygis gali paaiškinti žemą nusikalstamumą tarp susituokusių vyrų. Vedę vyrai, gyvenantys su žmonomis, linkę mažiau nusikalsti. Testosteronas gali būti reikšmingai susijęs su įvairiu antisocialiu elgesiu, kuomet krinta testosteronas, krinta polinkis elgtis netinkamai. Vieniši vyrai taip pat dažniau susiduria su iššūkiais ir situacijomis, kai turi apsaugoti patys, stokodami socialinės sutuoktinio paramos, turi elgtis gynybiškai – tai situacijos, kuriose testosteronas pakyla. Kai susirenka viengungiai, organizuotesnės agresijos galimybės padidėja, be to, eksperimentai parodė, kad pavojus dažniau pasireiškia vyrų nei moterų grupėse. Hudson ir Boer pažymi neteigiąčios, kad daugybė viengungių sukelia smurtą – smurto galima rasti visose visuomenėse, neatsižvelgiant į lyčių santykį. Vis dėlto, galimybę tokiam smurtui atsirasti gana plačiu mastu padidina lyčių disbalansas, pasireiškiantis vyrų pertekliumi (Hudson 2002, 14-16, Mazur 1997, 390).

Panašias išvadas aptinkame Indijoje, kur didžiausia viengungių koncentracijos dalis - šiaurėje ir šiaurės vakarų valstijose. Indijos valstijose pastebimas statistiškai reikšmingas ryšys tarp smurtinių nusikaltimų ir lyčių santykio. Amartya Sen ir Jean Dreze pažymi, kad tarp lyčių santykio ir smurto yra tam tikras ryšys, kurį pastebėjo daugelis tyrinėtojų. Tai ne tik smurtas prieš moteris, bet ir smurtas visoje visuomenėje. Šis klausimas gali būti svarbus bandant suprasti smurtą daugelyje visuomenių (Hudson 2002, 34-36, Dreze 2000, 347).

Aukšto lyčių disbalanso visuomenės turi kitokių saugumo apskaičiavimus. Toliau Hudson pateikia keletą galimų prognozių. Pasak autorės, visiškos demokratijos Kinijoje raidos prognozės - prastos. Pavyzdžiui, demokratijos palaikymas kaimyninėje Indijoje ar Pakistane yra problematiškas klausimas. Tai visuomenės, kuriose aukštas lyčių disbalansas, todėl jų vyriausybėms bus sunku kovoti su vis didesniu viengungių skaičiumi. Abejojama, kad konfliktas dėl Kašmyro, tarp Indijos ir Pakistano, bus išspręstas greitu metu. Nesitikima, kad Indijos ir Pakistano visuomenės, turinčios aukštą lyčių disbalansą, konfliktą išspręš taikiai. Prognozuojama, kad užsitęsęs konfliktas, galbūt, taps atviru tarpvalstybiniu karu. Kiekviena visuomenė tokiam konflikte turi daug *guanggun* - atitinkamos vyriausybės gali jais pasinaudoti. Hudson ir Boer teigia, kad ši logika gali būti taikoma ir Kinijos bei Taivano ginčams. Taigi, atgrasymas šioje situacijoje gali išlikti neveiksmingas. Vyriausybės atsakas į šią vidinę grėsmę gali turėti įtakos nacionalizmo lygiui visuomenėje. Blogiausias scenarijus gali reikšti, kad Kinijoje gali būti beveik 40 milijonų *guanggun*. Vyriausybė tuo metu gali norėti išvysti, kaip šie paaukvoja gyvybes, siekdami nacionalinio intereso. Alternatyva – leisti jiems išlikti grėsme nacionaliniams interesams (Hudson 2002, 36, Hudson 2014).

Be abejonės, karai vyksta ir visuomenėse, kuriose nėra lyčių disbalanso, tačiau *guanggun* ir aukštą lyčių disbalansą turinčios visuomenės neabejotinai sukelia sunkinantį poveikį dėl kurio atsiranda didesnių sutrikimų, lyginant su visuomenėmis, kuriose lyčių santykis mažiau išsiderinęs. Lyčių disbalansas, gali tapti sunkinančiu nesaugumo veiksmu, sukeliančiu konfliktus (Hudson 2002, 37, Zhou 2012, 1088). Sinologė Isabelle Attane pritaria, kad visi galimai būsimi pokyčiai dar nėra tiksliai apibrėžti, tačiau, neabejotinai, lyčių disbalansas įvairiais būdais paveiks Kinijos visuomenę (Attane 2013, 724, Attane 2014, 91).

1.2.,,Dingusių moterų“ fenomenas

Gyventojų lyčių santykis reiškia bendrą vyrų skaičių 100 moterų. Šie duomenys paprastai gaunami iš centrinių duomenų ir laikomi patikimesniais nei lyčių santykių duomenys gimstant. Lyčių santykis priklauso nuo šių veiksnių: lyčių santykio gimstant, skirtingo amžiaus ir lyčių mirtingumo rodiklių bei prieaugio ir praradimų dėl migracijos (Hesketh 2006, 13271). Didžiąją dalį žmonijos istorijos svarbiausias biologinis veiksnys, darantis įtaką lyčių santykiui, buvo infekcinių ligų paplitimas. Vyriškos lyties kūdikiai turėjo silpnesnę imuninę nei moterys. Iki veiksmingos miesto sanitarijos atsiradimo

kaimuose gyveno daugiau vyrų nei miestuose, kur infekcinės ligos buvo plačiau paplitusios. Didesnį vyrų skaičių kaime lėmė ir kitos socialinės priežastys. Tėvai kaimuose, kuriuose ekonomika pagrįsta medžiokle, ganymu ar sunkiu arimu, kartais dukterų atsisakydavo ar jas žudydavo dėl išteklių trūkumo, o jų sūnų darbo jėga buvo labiau vertinama. Ekonominiai sumetimai skatina pasyvų infanticidą (vaikų žudymas), dukterų nepriežiūrą, nepakankamą mitybą ir sveikatos nepriežiūrą, dėl kurių mergaičių mirčių skaičius didesnis, negu tikėtasi (Courtwright 2008, 33).

1990 metais indų kilmės ekonomistas ir filosofas Amartya Sen parašė novatorišką straipsnį „More Than 100 Million Women are Missing“, kuris lyčių disbalanso temos erdvėje plačiai aptarinėjamas iki šių dienų, o „dingusių mergaičių“ fenomenas plačiai tiriamas ir viešinamas. Straipsnyje Sen apibendrina ir paviešina tezę, kad visame pasaulyje, ypatingai Azijoje, „trūksta“ milijonų moterų, iš visų jos gyventojų skaičiaus. Jis palygino moterų ir vyrų santykį Europoje ir Šiaurės Amerikoje su Pietų Azijos, Vakarų Azijos ir Kinijos santykiu ir teigė, kad mažesnį rodiklį Azijoje lėmė per didelis moterų mirtingumas. Daugelis tyrimų parodė, kad jei vyrai ir moterys gauna panašią mitybą bei sveikatos priežiūrą, moterys demonstruoja didesnę atsparumą ligoms gimdamos ir po gimimo bei turi didesnę tikimybę būti sėkmingai išnešiotos. Sen, norėdamas įvertinti trūkstamų moterų skaičių, priskaičiavo papildomą moterų skaičių, kurios būtų išgyvenusios, jei moterų ir vyrų santykis būtų toks pat kaip ir kituose pasaulio regionuose, kur joms teikiama panaši priežiūra. Atlikus šiuos skaičiavimus, prieita išvados, kad „trūksta“ daug daugiau nei 100 milijonų moterų iš Pietų ir Vakarų Azijos, Šiaurės Afrikos ir Kinijos, kad skaičiai byloja apie tragišką nelygybę, kuri lėmė pernelyg didelį moterų mirtingumą. Profesorius Sen tikėjosi atkreipti dėmesį į didžiulę moterų išgyvenamumo problemą Azijoje ir dalyje Afrikos, kurią jis laikė viena iš svarbiausių ir labiausiai apleistų problemų visame pasaulyje (Nanda 2020, 747, Hesketh 2006, 13272, Croll 2001, 225-226, Nie 2011, 8). Pasak Sen, Kinijoje „trūksta“ apie 50 milijonų moterų, tačiau vėlesni ir sudėtingesni Vakarų mokslininkų tyrimai atskleidė, kad, vis dėlto, „trūksta“ 40 milijonų. Apie „dingusių mergaičių“ problemą galima rasti informacijos ir Kinijos žiniasklaidoje, kuri praneša, kad šalyje „trūksta“ 30-40 milijonų mergaičių (Nie 2011, 8-9).

Vis dėlto, „dingusių moterų“ teorijai randame keletą prieštaraujaučių straipsnių, kuriuose teigiama, kad šie skaičiai itin „išpūsti“ ir daugumos šių mergaičių netrūksta, tai buvo susiję su tuo, kaip gimimai registruojami vietiniu lygiu Kinijoje. George Diepenbrock pažymi, kad visa tai turi politinį paaiškinimą. 2010 metais vykusiame Kinijos surašyme nustatyta, kad gimimo metu lyčių santykis buvo

118 vyrų 100 moterų. Politologas John James Kennedy ir Shi Yaojiang iš Shaanxi pedagoginio universiteto Kinijoje išanalizavo statistiką ir nustatė, kad pavėluotos registracijos ir nedeklaruotų gimimų derinys paaiškina didesnę „dingusių mergaičių“ dalį, nei anksčiau buvo skelbiama Kinijos lyčių santykio gimimo statistikoje. Tyrėjai mano, kad vietos valdžios pareigūnai neturėjo galimybių pilnai įgyvendinti vieno vaiko politikos. Manoma, kad vyko susitarimai, leidžiantys šeimoms turėti papildomų vaikų mainais į socialinį stabilumą savo bendruomenėse. Tuomet kadrai arba vietos valdžios institucijos ne visuomet pranešdavo apie nelegalius vaikų gimimus, kurie galiausiai paveikė šalies gyventojų statistiką. Vis dėlto, Kennedy pabrėžia, kad tai itin lokalu. Žmonės, įgyvendinantys šią politiką, tam tikra prasme dirba vyriausybei – tai pareigūnai, bet jie taip pat kaimo gyventojai, jie turi gyventi kaime, kuriame įgyvendina politiką. Kennedy ir jo tyrėjo darbas prasidėjo 1996 metais, kai apklausus kaimo gyventoją šiaurinėje Shaanxi provincijoje sužinojo, kad šis turi dvi dukteris ir sūnų, ūkininkas vidurinę dukterį įvardijo kaip „neegzistuojančią“. Nuo 1980-ųjų vidurio kaimo gyventojai legaliai galėjo susilaukti antrojo vaiko, jei pirmagimis buvo mergaitė. Kennedy argumentuoja, kad milijonai mergaičių ir kai kurie berniukai taip pat neregistruojami, o tada šie vaikai pasirodo gyventojų statistikoje, kaip vyresni vaikai vidurinėje mokykloje ir santuokiniame amžiuje. Siekiant papildyti kokybinius duomenis, ištirti Kinijos gyventojų duomenys. Ištyrus „atrasti“ 4 milijonai žmonių, o iš jų moterų buvo milijonu daugiau nei vyrų (Diepenbrock 2016).

Pereinant prie kito šaltinio, Rachel Murphy ir Christina Maags apžvelgia Kennedy ir Shi knygą *Lost and Found: The “Missing Girls” in Rural China* (2019). Autoriai teigia, kad gyventojų surašyme iš tiesų „trūksta“ tik 10 milijonų Kinijos moterų, šios moterys gyvos bei paslėptos nuo visuomenės dėl kaimų vadovų ir abipusio šeimų nesilaikymo vieno vaiko politikos. Kennedy ir Shi palygino 1990 metų gimstamumą su 10 metų vaikais 2000 metais ir 20 metų amžiaus vaikais 2010 metais. Prieita prie įspūdingos išvados, kad oficialioje Kinijos gimstamumo statistikoje „trūksta“ daugiau nei pusės mergaičių – maždaug 10 milijonų tarp vyresnių vaikų (nuo dešimties iki penkiolikos metų), o tai rodo, kad daugelis „dingusių mergaičių“ gyvos ir sveikos, tačiau tai neatsispindi statistikoje. Knygoje nagrinėjamas gimstamumo neregistruojimas ir vietos bei centrinės valdžios santykių politika. Keturiuose kaimuose, kuriuose atlikti interviu, apie 10-15% kūdikių, gimusių 1990-aisiais ir 2000-ųjų pradžioje, nebuvo registruoti, o informacija rodo, kad gimstamumo neregistruojimas buvo paplitęs ir kitose vietovėse (Murphy 2020, 693-694, Maags 2019, 1227-1228).

Vis dėlto, net jei šie skaičiai tikslūs, Kinijoje lieka 30 milijonų moterų „trūkumas“ todėl, viengungiams pradėdant ieškoti žmonių, visada yra daugiau vyrų nei santuokinio amžiaus moterų, o tai sukuria socialinį nestabilumą. 2015 metais Kinija paskelbė, kad visoms poroms bus leista susilaukti dviejų vaikų, tai parodė prieštaringos 35 metus trukusios vieno vaiko politikos pabaigą. Mokslininkai ir politikos formuotojai tiria, kaip draudimai gali turėti ilgalaikę socialinę įtaką Kinijoje, pradėdant pagyvenusių žmonių priežiūra ir baigiant politiniu stabilumu.

1.3.Lyčių disbalanso priežastys

Monica Das Gupta apibendrina pagrindines prie lyčių disbalanso privedančias moteriškos lyties kūdikių diskriminacijos atmainas Azijoje. Pirmiausia, moterys linkusios pastoti daugiau nei vieną kartą, kol pasiekia norimą sūnų skaičių. Nepaisant to, ši tendencija gali neturėti reikšmingos įtakos visam gyventojų lyčių santykiui, nes šeimos, neturinčios sūnų, paprastai turės kelias dukteris. Antra galimybė užsitikrinti sūnaus gimimą – nėštumo metu atlikti selektyvų abortą. Trečiasis būdas – infanticidas gimus mergaitei - kai kūdikis nužudomas. Pabrėžiama, kad infanticidą sudėtinga empiriškai atskirti nuo selektyvaus aborto, nes yra maža tikimybė, kad bus prisipažinta apie kūdikių žudymo atvejus. Taigi, statistikose atsispindi tik lyčių disbalansas tarp gimusių ir išgyvenusių kūdikių. Galiausiai, lyties disbalansą gali lemti mergaičių nepriežiūra ankstyvoje vaikystėje, kuri lėmė didesnę jų mirtingumą, lyginant su berniukų mirtingumu (Das Gupta 2003, 156-157).

XX amžiaus pabaigoje senovinė *gendercide* (sisteminas konkrečios lyties atstovų žudymas) praktika – moterų žudymas, kurį paskatino pirmenybė, teikiama sūnams, įžengė į naują technologinę erą. Nuo 1980 metų, atsiradus lyties nustatymui ultragarsu, selektyvūs abortai leido sistemingai žudyti moteriškos lyties kūdikius (Hesketh 2006, 13272, Courtwright 2008, 32). Be žmogiškojo įsikišimo lyčių santykis populiacijoje ir gimstant yra nepaprastai pastovus. Nedideli pakitimai vyksta natūraliai – vykstant karui būna nedidelis vyrų perteklius gimstant. Nepaisant to, sūnaus pirmenybės tradicija iškreipė šiuos natūralius lyties santykius didžiojoje Azijos dalyje ir Šiaurės Afrikoje. Kuomet Sen 1990 metais pranešė apie „dingusias moteris“, nuo šio laikotarpio pastebimas moterų sveikatos priežiūros pagerėjimas bei sumažėjęs moterų mirtingumas, tačiau šią pažangą atsveria selektyvių abortų padidėjimas, lėmęs moterų trūkumą ir vyrų perteklių. Šie vyrai šiuo metu sulaukia pilnametystės. Išreiškiamas susirūpinimas, kad jie neturi galimybių ar vilties rasti partnerių vedyboms ir šeimos kūrimui,

dėl to visuomenės marginalizacija gali paskatinti šių vyrų asocialų elgesį ir smurtą, keliantį grėsmę visuomenės stabilumui ir saugumui (Hesketh 2006, 13271, Zhou 2012, 1090).

Įsigalėję lyčių stereotipai ir moterų diskriminacija rodo, kad, nepaisant išsilavinimo lygio, pareigų, nepriklausomai, tai miesto ar kaimo vietovė, turtingų ar nepasiturinčių tėvų sūnums daugelyje visuomenių priskiriami vaidmenys ir veikla, kurios dukterys negali atlikti. Tai grindžiama tvirtais ir neabejotiniais įsitikinimais apie darbo pasidalijimą pagal lytį, kurie turi griežtas ribas. Hierarchines ribas vis dar sunku įveikti. Veiklos, kurios priskiriamos vyrams ar moterims, gali skirtis savo turiniu, o sutampančių veiklos sričių nėra daug. Etnografai pastebi, kad svarbios užduotys bei veikla gali likti neatliktos, tačiau negali būti atliekama „kitos“ ar „neteisingos“ lyties atstovų. Vyrų pajamos ir indėlis į šeimos saugumą traktuojamas kaip reikšmingesnis nei moterų. Sūnų potencialas, atsižvelgiant į jų darbo tipą, ekonominės paramos lygį ir indėlį į šeimos tęstinumą - svarbesnis nei dukterų. Etnografijos rodo, kad kasdienės lyčių tapatumo sąvokos, tiek kaimo, tiek miesto bendruomenėse, konstruojamos pagal dichotominius veiklos ir erdvių rinkinius. Lytis interpretuojama kaip performatyvi sąvoka, kuri išsiskyrusi socialinėje erdvėje, o ne biologinėse ar fizinėse savybėse (Croll 2001, 237).

Antropologė Monica Das Gupta straipsnyje „Why Is Son Preference So Persistent in East and South Asia? A Cross-country Study of China“ aptaria lyčių disbalanso priežastis per šeimos sistemą Azijoje. Nepaisant ryškių skirtumų tarp Indijos ir Kinijos, giminystės sistemoje išvelgiami bendri bruožai. Azijoje, ypač Indijoje ir Kinijoje, pirmenybė sūnums palikuonims pakankamai stipri. Šiems teikiama pirmenybė, nes jie gauna didesnes pajamas, ypač agrarinėje ekonomikoje, jie tęsia šeimos liniją ir įpratai yra paveldėjimo gavėjai. Daugelis visuomenių yra patriarchalinės, tiksliau – patrilokalinės, - tai apima turto perdavimą vyrams. Moterims gali būti suteikta keletas kilnojamųjų daiktų, kaip krautis ar paveldėjimas, o tai riboja moterų galimybes išlaikyti save, neprisiriant prie vyro. Patrilokalumas susijęs su pora, gyvenančia vyro namuose ir tai tiesiogiai veikia paveldėjimo teisę. Ypač valstiečių visuomenėse, kur žemė yra pagrindinis paveldimas turtas. Šis apibūdinimas tikėtų daugeliui visuomenių visame pasaulyje, tačiau stipri sūnaus pirmenybė pasireiškia tik tam tikrose visuomenėse, ypač Azijoje. Atsakymas slypi patrilokalinės giminystės santykių lankstumo maste. Didžiojoje Europos dalyje sistema buvo itin lanksti, moterys galėjo paveldėti žemę, jei jų tėvai neturėjo sūnų, turtą perimdavo dukra ir jos vyras. Tokiu būdu namų ūkis atkuriamas ne per vyrišką tėvo liniją. Tai buvo taikoma ir Japonijoje. Kinijoje, Šiaurės Vakarų Indijoje patrilokalumo logika griežta. Žemės paveldėjimas dukteriai būtų itin

retas ir neįprastas reiškinys. Vyras be sūnų gali įsivaikinti vieną iš vyrų savo giminėje arba rasti kitą žmoną ar sugulovę. Nepapratai svarbu tęsti šeimos patrilinijiškumą (giminės pratęsimas pagal vyrišką liniją) visomis įmanomomis priemonėmis. Priklausymas giminei suteikia narystę, pripažinimą visuomenėje, todėl teikiama didžiulė reikšmė genealogijos išlaikymui, tęsiant vyrų giminę ištisoms kartoms. Be abejonės, šių šalių giminystės sistemos turi savitų vietinių skirtumų, tačiau plati organizacinė logika, kuri įtakoja lyčių disbalansą, turi daug bendro (Das Gupta 2003, 160-161).

Mergaitės dažnai laikomos ekonomine našta. Po santuokos jos paprastai tampa vyro šeimos narėmis, nustodamos remti, rūpintis savo tėvais, jiems sergant ar senatvėje. Be to, kovos su lyčių atranku įstatymais ir jų vykdymais buvo silpnas, to rezultatas – lyčių disbalansas bei vyrų perteklius (Hesketh 2006, 13272, Courtwright 2008, 32). Šiaurės Indijoje įprasta švęsti berniuko gimimą, o gimusi mergaitė apverkiama. Pasak Sen, lyčių šališkumas atsispindi vyriškos lyties santykiuose ir „dingusių moterų“ problemoje. Ši problema buvo pastebėta jau pirmajame Indijos gyventojų surašyme 1871 metais (Bhaskar 2011, 214).

Tėvai gali norėti berniukų palikuonių, tačiau kuomet jų asmeniniai sprendimai tiesiogiai paveikia milijonus, rezultatas – didžiulis nereikalingų vyrų būrys. Hudson ir Boer pateikia istorinį precedentą nuo viduramžių Portugalijos iki Britų Indijos ir Kinijos Qing dinastijos - šie nesusituokę vyrai pasiners į viengungių bendruomenes ar gaujas. Visais atvejais vargingų, nereikalingų ir neturinčių ką prarasti viengungių koncentracija padidina polinkį į smurtą (Courtwright 2008, 36).

1.4. *Guanggun* vedybos

Kinijoje visais jos istorijos tarpsniais pasiturintys ir galingi vyrai turėdavo daugiau nei vieną žmoną, suguloves, o imperatoriai - ištisus haremus. Kinija neuždraudė poligamijos iki XX amžiaus, tačiau tai vis dar praktikuojama, ypač verslininkų, kurie žmonas ar meilužes laiko skirtinguose miestuose. Vis dėlto, istoriškai Kinijoje vyravęs konfucianistinis šeimos modelis padėjo išvengti daugumos socialinių problemų, kurios būdingos kitoms poligamiją toleruojančioms visuomenėms. Konfucianizme teigiama, kad egzistuoja penki pagrindiniai santykiai, kurie buvo visuomenės pagrindas: valdovas ir pavaldiniai, tėvas ir sūnus, vyras ir žmona, vyresnysis brolis ir jaunesnysis brolis, draugas ir draugas. Draugystė grindžiama lygybe, o kiti – pavaldumo santykiais. Valdovai, tėvai ir vyrai buvo įpareigoti išmintingai ir sąžiningai naudotis savo valdžia, tačiau jie turėjo daug privilegijų. Tokioje visuomenėje

kiekvienas turi atskirą vietą. Paveldimumo teisė atsekama per vyrišką liniją. Berniuko gimimas sutinkamas kaip šventė, o mergaitės, geriausiu atveju, – kaip nusivylimas arba jos atsikratoma. Žmona neįvykdo įsipareigojimų savo vyrui, kol nepagimdo jam sūnaus, o vaikai priklauso vyro šeimai (Tucker 2014, 193-194).

Guanggun buvo laikomi viena niekingiausių figūrų socialiniame ikikomunistinės Kinijos kontekste. Neturtingi ir menko išsilavinimo kaimo žmonės, neturintys žmonos, vaikų ir neturintys galimybės atlikti „sūniško nuolankumo“ arba „šeimyninio pagarbumo“ (*xiao 孝*), socialinėje erdvėje neturėjo vietos. *Xiao* apibrėžia vaikų ir tėvų santykius, kurie reikalauja visiško vaikų paklusnumo tėvų norams. Jų pareiga atsilyginti tėvams už jų aukas, išsaugoti šeimos garbę ir tęsti protėvių liniją (Inhorn 2014, 368, Lum 2016, 1237). Daugumos kinų požiūriu, nevedęs ir sūnaus neturintis vyras buvo įpareigotas likti amžinu paaugliu, negalinčiu tapti tikru suaugusiu ar vyru. Kinijos Liaudies Respublikos pradžioje tokie savo vietos neturintys žmonės buvo „išnykę“ ir vėl atsirado tik po Mao Zedongo mirties. *Guanggun* reiškė nepritampantį, atstumtą, galimai arba konkrečiai grasinantį asmenį viešajai visuomenės tvarkai (Inhorn 2014, 368-369). Kadangi santuoka ir šeima siejo vyrus su savo kaimo bendruomene, tie, kurie neturėjo šeimos ryšių, buvo vertinami kaip nepatikimi ir grasinantys socialinei tvarkai (Brownell 2002, 69-70).

Istoriškai *guanggun* būdavo vieniši ne savo noru, o dėl didžiulio moterų mirtingumo, hipergamijos bei sugulovių praktikos iki KLR įkūrimo (Zang 2017, 156). Sociologė Lisa Eklund aptaria vedybų bei vyrų pertekliaus klausimus istoriniame kontekste. Patrilinejiškumas reiškia kompleksinę praktikos ir papročių rinkinį, kuris skiriasi priklausomai nuo laiko ir vietos. Ryškiausios patrilinejiškumo ypatybės – tikėjimas vyro įpėdinio poreikiu ir protėvių garbinimas, o moterys matomos už giminės ribų. Pagrindinė praktika, susijusi su protėvių garbinimu, tai pirmagimis sūnus. Pagarbos ir atsidavimo vyresniesiems demonstravimas buvo pagrindinis konfucianistinio „sūniško nuolankumo“ sampratos komponentas, apibūdinantis tėvo ir sūnaus bei vyresnės ir jaunesnės kartų santykius. *Xiao* suteikė aiškiai tinkamo šeimos gyvenimo pagrindo ideologiją. Santuoka buvo svarbiausia imperinės Kinijos socialinė institucija. Tai buvo terpė, per kurią organizuojamas socialinis ir ekonominis gyvenimas. Patrilinejiškumo santuokose moterys išsikelia į savo vyro namus ir gyvena su savo uošviais ar šalia jų. Kadangi sūnūs ir jų žmonos gyvena pas sūnų tėvus, jie tampa pagrindiniais asmenimis, teikiančiais globą ir paramą senatvėje. Tuo pačiu metu elito gretose vyrai turėdavo kelias suguloves. Kuo aukščiau administracijoje pakildavo pareigūnas, tuo daugiau sugulovių turėdavo. Sugulovės skiriasi nuo poligamijos ta prasme,

kad sugulovės formaliai nebuvo šių vyrų žmonos. Santykiai buvo panašūs į santuoką, o sugulovės gyveno su jais ir gimdė vaikus, kurie buvo laikomi teisėtais vyrų vaikais ir turintys žemesnį socialinį statusą. Ši sugulovių praktika sukūrė moterų trūkumą ir vyrų perteklių, kurie negalėjo rasti nuotakų. Vis dėlto, įkūrus KLR, vienas iš pirmųjų įstatymų, paskelbtų 1950 metais, buvo naujas santuokos įstatymas, kuris kriminalizavo prostituciją, sugulovių praktiką ir santuoką su vaikais (Eklund 2013, 63-64).

Kadangi viengungiai negalėjo susituokti tradiciniais keliais, jie rinkdavosi kitas formas, dėl kurių atsirado ir vėliau paplito įvairios santuokos formos, kurias aptarsime. Santuoka Kinijoje tradiciškai buvo pilnametystės simbolis. Nors šie vieniši vyrai norėtų susituokti, prastos gyvenimo sąlygos, brangios vestuvių išlaidos ir kiti panašūs klausimai paskatino šių, socialiai mažiau priimtinių, santuokos formų paplitimą. Viena iš galimybių buvo vesti vėliau. Kai trūksta moterų, vyrams gali prireikti daugiau laiko susirasti antrąją pusę (Jiang 2011, 545-546).

Kitas variantas – priglausti mergaitę, kuri tapdavo nuotaka. Nepasiturinčių šeimų tarpe vaiko priėmimas su santuokos tikslu buvo paplitusi ir visuotinai priimta santuokos forma. Paprastai įvaikinamos buvo mergaitės, nesulaukusios nei dešimties metų. Kai kurios, nepriteklių patiriančios, šeimos atiduodavo savo dukras, o kitos, nepasiturinčios, šeimos jas įvaikindavo, kad jos ateityje taptų nuotakomis vienam iš tėvių sūnų. Trečiasis variantas – santuoka pirkimo būdu. Buvo gana įprasta pirkti merginas kaip nuotakas, suguloves ar tarnaites. Be to, žemesnės klasės šeimose pakartotinės moterų vedybos buvo gana įprastas dalykas. Taip pat buvo paplitusi pakartotinė moterų santuoka su tam tikru pirkimo ir pardavimo elementu. Moterų trūkumas padidino jų vertę santuokos rinkoje ir leido daugeliui šeimų pasipelnėti. Didelis *guanggun* skaičius leido lengvai rasti pirkėjus našlėms, norinčioms vėl susituokti. Kai kurie vyrai ar uošviai parduodavo savo žmonas ar marčias, kaip ir moterų pagrobėjai. Turtingi žmonės netekėjusias merginas dažnai pirkdavo kaip tarnaites ar suguloves, tik žemesnės klasės *guanggun* pirkė kitų vyrų žmonas. 1796-1820 metais, valdant Qing dinastijos imperatoriui Jiaqing, žmonės dažnai pirkė kitų vyrų žmonas ir tai sukėlė daugybę teisinių ginčų. Ketvirtasis variantas – santuoka pagrobiant. Dėl to, kad daugelis nepriteklių patiriančių viengungių negalėjo apmokėti visų su vedybomis susijusių išlaidų, tačiau siekė bet kokia kaina turėti žmoną, ėmė moteris grobti. Žemiausiuose visuomenės sluoksniuose esančios šeimos dažnai prievarta pagrobėdavo moteris, o kartais grobdavo net našles. XIX amžiuje, vėlyvojoje Qing dinastijoje, Jiangsu provincijoje, dėl didelių santuokos išlaidų, daugelis vyrų liko vieniši būdami 30-40 metų, todėl santuokos pagrobiant moteris, tapo dažnu reiškiniu.

Penktasis variantas - santuoka mainais. Ši santuokos forma paplito senovės Kinijoje ir ją dažniausiai praktikavo itin nepasiturinčios šeimos. Pavyzdžiui, kai dvi šeimos turėjo viengungius sūnūs ir netekėjusias dukteris, jos susitardavo dėl santuokos mainų. Šeštasis variantas buvo matrilokalinė santuoka. Kinijos patriarchalinėje visuomenėje dominavo patrilokalinė santuoka ir tai buvo visuotinai priimtas modelis. Matrilokalūs vyrai buvo niekinami ir laikomi pavaldžiais daugeliu svarbių klausimų, tęsiant šeimos liniją ir paskirstant išteklius, ir tai apribojo jų, kaip vyro ir tėvo, galią. Nepaisant to, daugelis viengungių vyrų iš nepasiturinčių šeimų aktyviai ieškojo matrilokalinių santuokų, todėl tokio tipo santuokos paplito žemesniuose visuomenės sluoksniuose. Galiausiai, septintasis variantas buvo leviratinė santuoka – kai našlė nevalingai ar savo noru tekėdavo už vieno iš savo velionio vyro brolių. Kinijos lyčių disbalansas ir moterų trūkumas lėmė, kad leviratinė santuoka tapo plačiai pripažinta santuokos forma (Jiang 2011, 547-549).

Tucker knygoje aptinkame dar vieną santuokos sprendimą dėl lyčių disbalanso – poliandrija, kuri, kai kurių mokslininkų teigimu, buvo labiau paplitusi nei poligamija. Ši praktika reiškė du kelius: vienas iš jų – nepasiturintys vyrai ir žmonos pasirūpindavo, kad žmona už atlygį miegotų kartu su kitais vyrais, tokiu būdu užsiimdavo prostitucija. Kitas – pagal sutartį priimti į sūnaus neturinčią šeimą pašalinį vyrą. Taigi, svetimas vyras persikeldavo į namus, dalindavosi su šeimos galva ta pačia moterimi ir aprūpindavo šeimą pajamomis ir atžalomis. Poliandrija buvo išgyvenimo strategija, tačiau, nors tai buvo plačiai praktikuojama ir priimta, ji niekad nebuvo pavyzdinis modelis (Tucker 2014, 195-196).

1.5. Viengungių nusikalstama veika

Neturint galimybės dalyvauti įprastame santuokiniame gyvenime, tai viengungius privertė ieškoti kitų seksualinių išeikių, įskaitant svetimavimą, prostitučių samdymą ir prievartavimus. Ming dinastijos laikotarpiu pietiniame Fujian daugybė žemesnės klasės vienišų vyrų mėgavosi homoseksualiais santykiais ir tai buvo visuotinai pripažinta. Tokie santykiai buvo stabilūs ir atviri, juos pripažino jų šeimos ir visuomenė. Qing dinastijos laikotarpiu žmonės *guanggun* baiminosi ir juos niekino (Jiang 2011, 549, Inhorn 2014, 368). Išnagrinėjus XVIII amžiaus Qing dinastijos teisinius archyvus, paaiškėjo, kad 59% prievartautojų buvo nevedę vyrai. Išprievartautų aukų artimieji su šiais vyrais susidorodavo fiziškai, o kai kuriais atvejais net žudydavo, sukeldami rimtą grėsmę socialinei tvarkai. Homoseksualumą

praktikavo žemesnės klasės viengungiai, nors tai galima sieti su daugeliu veiksnių, tarp jų ir negalėjimu rasti kitų seksualinių išeičių (Jiang 2011, 550-551).

Nien sukilimas, vykęs 1851-1868 metais, kilo iš organizuotos banditų grupės iš skurdžios Huaipei vietovės šiaurės Kinijoje. Šiame regione buvo atšiauri aplinka, o XIX amžiaus pirmojoje pusėje vidutiniškai kas 3-4 metus siautė potvyniai, sausros ar skėrių invazijos, daugelis mirė iš bado. Huaipei gyventojų atsakas į šį bado ir sunkumų laikotarpį buvo moteriškos lyties kūdikių infanticidas. XIX amžiuje Huaipei regiono statistika rodo, kad kiekvienai 100 moterų tekdavo 129 vyrai. Nemaža dalis Huaipei vyrų galėjo likti nesusituokę ir neturėjo vilties vesti. Tai buvo jauni vyrai - *guanggun*. Aukšta santuokos kaina paskatino vyrus grobti, vogti ir kurstyti nesantaiką. Iš pradžių šie banditai neketino nuversti Qing dinastijos. Jie plėšikavo norėdami išgyventi. Tai prasidėjo nedidelėse, neorganizuotose grupėse, tačiau 1855 metais didžioji jų dalis susivienijo ir sudarė galingas ginkluotas pajėgas. Kariuomenės tikslas buvo nuversti Qing dinastiją, todėl jų įtaka išaugo, o jų grėsmė išsiplėtė – vienu metu sukilėlių būriuose dalyvavo net 100 000 *guanggun*. Vyrų kontroliavo maždaug 2-6 milijonus gyventojų. Imperatoriškoji vyriausybė buvo priversta priimti užsienio ginklus ir modernizuoti savo kariuomenę pagal Vakarų pavyzdį. Tai, galiausiai, leido kariuomenei įgyti pranašumą ir numalšinti sukilimą. Hudson pažymi, kad kai kuriais atvejais ši vidaus grėsmė paskatino vyriausybes kurti užsienio karo politikos iniciatyvas, skirtas *guaunggun* išretinimui. *Guanggun* pasirinktos strategijos gerinti savo padėtį visuomenėje ardo visuomenių stabilumą, kuriose jie gyvena (Hudson 2002, 16-19, 24).

Banditai veikė už teisinės sistemos ribų ir trikdė visuomenę smurtiniais nusikaltimais, tokiais kaip žmogžudystės ir prievartavimai. Vėlyvosios Qing dinastijos metu banditizmo epizodai šiaurinėje Jiangsu provincijoje 1927 metais užpildė laikraščių ir vyriausybės pranešimų puslapius. Moterų trūkumas paskatino daugelį viengungių imtis nusikalstamos veikos. Dažna jaunų vyrų motyvacija prisijungti prie banditų grupių buvo susirasti žmoną. Daugybė banditų grupių reguliariai viliojo jaunus vyrus į savo gretas, žadėdamos jiems belaisves moteris. Daugelis šių vyrų įtvirtino vyrišką savivertę ne tik įsigydami žmoną, bet ir suguloves. *Tiandihui* grupė laikoma viena svarbiausių ir įtakingiausių slaptųjų draugijų Kinijos istorijoje. Ji sparčiai vystėsi ir netrukus išplito į kitus regionus, vėlyvosios Qing dinastijos metu. Ji prasidėjo kaip slapta savigynos grupė, kurią sudarė nekvalifikuoti darbininkai. Pietryčių pakrantės provincijose *Tiandihui* buvo maišto prieš vyriausybę simbolis. Tokių slaptųjų draugijų pamatai buvo tai, kas šiandieninėje Kinijoje žinoma, kaip „vaikščiojanti populiacija“ (Jiang 2011, 553-556) arba kiniškai

liudong renkou – tai migruojantys darbininkai. Jų statusas neapibrėžtas, jie vis dar neturi kai kurių privilegijų, kurias turi miesto gyventojai. Jie nėra linkę legalizuotis ir apsigyvena ten, kur tik gali.

Įvairi literatūra, susijusi su banditų ir sukilėlių tema, rodo, kad neprisirišę vyrai prie giminės ir kaimo, negalintys įgyvendinti jų lyčiai priskiriamų lūkesčių, dažnai smurtaudavo ir skatindavo patyčias savo kaimuose. Kartais jie sudarė heterodoksines grupes, tokias kaip sukilėlių būriai ir slaptos draugijos. Taip pat kūrė broliškas asociacijas, kurios, pasak istorikų ir antropologų, įtraukė žmones, susibūrusius į savitarpio pagalbą ir apsaugą, o ne nusikaltėlių gaujas ar sukilėlių grupuotes, kurios mesdavo iššūkį valdžiai. Nepaisant to, populiariojoje literatūroje, *guanggun* žinomi kaip priekabautojai, banditai ir maištininkai (Inhorn 2014, 368-369).

Manoma, kad Kinijoje jauni migrantai darbuotojai yra atsakingi už neproporcingai didelį miesto nusikalstamumą bei smurtinius nusikaltimus. Pranešama, kad migrantai užima 50% visų baudžiamųjų bylų didžiuosiuose miestuose, o kai kuriuose miestuose – net iki 80%. Taip pat yra įrodymų, kad vienišiemis jauniems vyrams buriantis kartu organizuota agresija gali gerokai padidėti. Hudson ir Boer svarsto, kad šiuos vyrus traukia karinės ar karinio tipo organizacijos, kurios gali sukelti didelio masto smurtą šalyje ir užsienyje. Autorės teigia, kad Kinijos ir Indijos lyčių disbalansas gali paveikti regioninį ir pasaulinį saugumą. Atkreipiant dėmesį ir į tai, kad aplinkinės Pakistano ir Bangladešo šalys taip pat susiduria su lyčių disbalanso problema (Hesketh 2006, 13273).

Tucker pritaria ką tik aptartoms Hudson išvadoms. Kinija gali dislokuoti beveik 40 milijonų *guanggun*, jei įtampa su Taivanu peraugtų į karinę konfrontaciją. Pagal aukšto lyčių disbalanso logiką galima įžvelgti tam tikrą naudą tautai tarpvalstybiniame konflikte. Konfliktas ne tik skatina *guanggun* ištikimybę, kurią spartina nacionalinio pasididžiavimo jausmas ir per pratybas įgijamas karinis meistriškumas, bet kartu tai veiksmingas mechanizmas, kuriuo pasinaudojusi valdžia gali išsiųsti iš šalies viengungius, kurie, galbūt, niekadės nebesugrįš gyvi (Tucker 2014, 202).

Taigi, nepaisant tam tikrų prieštaravimų, moteriškos lyties kūdikių žudymas ir diskriminacija atrodė racionalus pasirinkimas šeimoms, tačiau ši praktika lėmė didelį vyrų perteklių. Dėl plačiai paplitusio infanticido ir poligamijos daugeliui vyrų nebuvo galimybių tuoktis. *Guanggun* Kinijoje įvairiu laipsniu egzistavo per visą šalies istoriją ir buvo atsakingi už vidaus neramumus. Egzistuoja įtakingi istoriniai įrodymai, kad *guanggun* visuomenėse gali reikšmingai prisidėti prie smurto bendruomenės ribose. Vyriausybė įvertindavo galimą didžiulę smurtinę lyčių disbalanso santykio dinamiką ir su tuo

kovodavo. Vienas iš vyriausybės kovos būdų yra sutelkti tokius vyrus į kariuomenę ir dirbtinai sukelti karus, kurie apmažintų jų gretas. Viengungiai taip pat siekė išnaudoti visas įmanomas santuokos formas, o tai dažnai sukeldavo tragiškas pasekmes. Dažnu atveju vyrai priklausydavo žemiausiems socialiniams sluoksniams ir tai juos skatindavo burtis į nusikalstamas grupes, draugijas, kurios užsiimdavo nusikalstama veika.

2. ATVEJŲ ANALIZĖ: PATRILOKALINĖS VISUOMENĖS

2.1. Selektyvaus aborto ir infanticido problemos Indijoje ir Kinijoje kaip patrilokalinėse visuomenėse

Lyties selekcija – itin paplitusi praktika Azijoje, Kaukaze ir Rytų Europoje dėl įsitvirtinusios pirmenybės sūnums. Tai vis labiau kelia nerimą vyriausybėms bei nevyriausybinėms ir tarptautinėms organizacijoms dėl su šia praktika susijusių žmogaus teisių, sveikatos ir demografinių pažeidimų. Vienašališka lyties selekcija reiškia įvairias prieš ir po gimdymo susijusias strategijas, leidžiančias pasirinkti savo palikuonį, dažniausiai vyriškos lyties. Azijoje, nustačius lytį ultragarsu, seka selektyvūs abortai. Sužinojus, kad laukiamasi mergaitės, nėštumas nutraukiamas (Abejero 2009, 10). Taip pat užfiksuotas aukštesnis jaunų mergaičių mirtingumas bei kūdikių nepriežiūra po gimimo. Nuo 1980-ųjų pabaigos kelios Azijos šalys priėmė įstatymus ir programas kovai su šia lyčių diskriminacija, tačiau iki šių dienų mažai žinoma apie kovą su lyčių selekcijos politika ir jos veiksmingumą. Nepaisant didėjančio tarptautinio susirūpinimo ir dešimtmečius trukusios politikos, vyriausybės ir tarptautinės organizacijos vis dar neturi informacijos, kokie metodai veikia, o kurie yra neveiksmingi, norint atkurti natūralią mergaičių ir berniukų pusiausvyrą. Tik Pietų Korėjoje ir Sakartvele pastebėta, kad lyčių santykis normalizuojasi. Svarbu paminėti, kad Pietų Korėjoje buvo įvesta prieš selektyvius abortus nukreipta politika, tačiau Sakartvelas šių veiksmų nesiimta. UNICEF ir UNFPA bendrame leidinyje padarė išvadą, kad nėra griežtų esamų intervencijos programų, skirtų sumažinti lyties selekcijos praktiką (Rahm 2020, 1-2). Nepaisant to, Tin-chi Lin pažymi: „Lyčių santykis normalizuojasi, kuomet visuomenės tampa abejingos lyčiai“ (Lin 2009, 377).

Norint išsiaiškinti, kuo šiame kontekste ypatingas Kinijos atvejis, prasminga jį palyginti su kita panašia patrilokaline visuomene – kaimynine Indija, kuri turi ilgą mergaičių diskriminacijos istoriją. Ankstyvieji pranešimai apie kūdikių žudynes Šiaurės, Vakarų ir Centrinėje Indijoje siekia XVII – XVIII amžių. Teigiama, jog praktika buvo taip plačiai paplitusi tarp Rajput (karių kasta), kad daugelyje kaimų nebuvo jaunesnių mergaičių nei 6 metų amžiaus (Rahm 2020, 11, 163). Istoriskai, lyčių disbalansas buvo siejamas su mergaičių nepriežiūra, tačiau kraštutiniais atvejais buvo praktikuojamas kūdikių žudymas. Tamil Nadu valstijoje, Dharmapuri mieste, moteriškos lyties kūdikiai dažnai būdavo maitinami termiškai

neapdorotais ryžiais, kurie sukeldavo greitą mirtį. Punjab valstijoje Bedi Sikhs kasta tradiciškai buvo žinoma kaip „mergaičių žudikų kasta“ (Bhaskar 2011, 214).

Diagnostikos metodų naudojimas nustatant lytį, įskaitant ištyrimą ultragarsu, Indijoje buvo uždraustas 1994 metais. Nepaisant to, kaip parodyta 2 priede (2 priedas, pav. 1), draudimų įvedimas nepagerino moterų ir vyrų santykio (Eklund 2017, 45). Ekonominiai sunkumai ir išteklių stygius tapo pagrindinėmis infanticido priežastimis. Vis dėlto, visos šios priežastys slypi patrilokalinėse giminytėse sistemose, ypač Šiaurės Indijoje, kur jaučiama stipri pirmenybė sūnams ir kūdikių mirtingumas yra itin aukštas (Das Gupta 2003, 158). Patriarchalinėje šeimos sistemoje sūnūs vertinami kaip turtas, o dukros – kaip įsipareigojimai. Tradiciškai žemę, turtą ir šeimos vardą paveldi tik sūnūs. Indų religijoje tik sūnus gali atlikti savo tėvams paskutines apeigas po jų mirties. Dukros laikomos šeimos našta, joms reikalinga ne tik apsauga, bet ir investicijos į jų auklėjimą, vedybas ir kraitį, pastarasis turi ilgą istoriją Indijoje ir kitose Azijos visuomenėse. Kraičių sistema – tai mokėjimas grynaisiais arba dovanos jaunikiui ir jo šeimai vedybų metu (Srinivasan, 2004, 1108, Rahm 2020, 11, 163). Susituokusios dukros įsikelia į savo vyro šeimos namus. Kraičio mokestis - būtina sąlyga norint ištekinti dukterį į aukštesnį socialinį rangą ar net kastą. Ši hipergamijos forma, skatinanti mergaičių diskriminaciją, suvaidino svarbų vaidmenį Indijoje. Norint išvengti didelių mokesčių už kraitį bei rizikos prarasti žemės ūkio paskirties sklypus, elito kastose gimusios dukros buvo žudomos (Rahm 2020, 164). Svarbu paminėti, kad Indijos surašymo duomenys atskleidė, jog Šiaurės Indijoje aukštesnės kastos demonstravo ryškesnį lyčių disbalansą (Das Gupta 2003, 171). Pasak Sen, Indijoje „trūksta“ 37 milijonų moterų (Sen 2003, 1319). Kaip rodo naujausi Indijos surašymo duomenys, jaunų mergaičių skaičius kiekvienam 1000 berniukų iki 6 metų nuosekliai mažėjo, nuo 1971 m. – 964 iki 2011 m. - 914 mergaičių, o Šiaurės Vakarų Indijoje 1000 berniukų tenka 875 mergaitės (Devey 2016, 335). Tyrimai parodė, kad pagrindinė šių lyčių disbalanso priežastis yra abortai. Tyrėjai apskaičiavo, kad Indijoje kasmet nutraukiamų nėštumų skaičius gali svyruoti nuo 50 000 iki 100 000 (Nandi 2015, 466). Surrašymo duomenys rodo, kad lyčių disbalansas ryškiausias miestuose, turtinguose ir išsilavinusiuose gyventojų sluoksniuose. Ankščiau buvo klaidingai manoma, kad tokia praktika būdinga tik vargingai gyvenantiems ir neišsilavinusiems kaimo gyventojams (Devey 2016, 335). Šias išvadas patvirtina Agnihotri, Nandi. Pastebima, kad kaimo vietovėse, žemesnio socialinio ir ekonominio sluoksnio grupėse, dažniau gimsta mergaitė. Šios grupės nukenčia mažiau dėl griežtų kraitinių normų ir kitų ritualų, ribojančių moterų autonomiją (Nandi 2015, 474, Nandi 2013, 221-222, Agnihotri 2002, 288). Ankstesni tyrimai parodė, kad didesnes pajamas gaunantys tėvai turi daugiau

galimybių naudotis selektyvaus aborto metodais. Tėvo išsilavinimas siejamas su mažesne dukters gimimo tikimybe ir mažesniu kūdikių mirtingumu. Turėdami aukštesnį išsilavinimą ir pajamas, šeimos gali daugiau investuoti į vaikų gyvenimo kokybę nei kiekybę. Dėl to gali sustiprėti pirmenybė teikiama sūnums, o ne dukroms (Bela 2001, 113, Nandi 2015, 474).

Kinijoje lyčių selekcijos pradžia minima 2000 m. pr. m. e. Didžioji dauguma aukų - moterys. Moteriškos lyties kūdikių žudymas egzistavo daugumoje senovės Kinijos vietų, ypač pietų Kinijoje. Kūdikių žudymą lėmė stipri pirmenybė teikiama sūnums. Tokie ištekliai, kaip maistas ir pinigai, buvo riboti. Tam, kad berniukai gautų daugiau išteklių ir galėtų išgyventi, kaip priemonė, buvo pasirinkta moteriškos lyties kūdikių žudymas. Infanticido taip pat imdavosi, siekiant sukontroliuoti gimstamumą. Dėl tos pačios priežasties atsirado moterų trūkumas bei lyčių disbalansas. Kaip nurodyta lentelėje (1 priedas, pav. 1) nuo Ming dinastijos iki Kinijos Liaudies Respublikos įkūrimo lyčių santykis svyravo, tačiau paprastai viršydavo įprastą ribą. Įkūrus Kinijos Liaudies Respubliką, 1953 metais surašymo metu lyčių disbalanso koeficientas sumažėjo iki 107,6, o 1964 metais – iki 105,5 (Jiang 2011, 541-542).

Stipri mergaičių diskriminacija ir infanticido priežastys nagrinėjamos Hudson 2003 metų paskaitoje. Šeimos dažniausiai savo dukros nelaiko pilnaverčiu šeimos nariu. Kinijoje egzistuoja tokie posakiai kaip „dukros auginimas, tarsi augalo laistymas kito vyro darže“. Moterys laikomos svečiu ir svetimu asmeniu savo šeimoje, nes jos priklausys vyro šeimai (BYU Kennedy Center 2003, Murphy 2011, 665). Jeigu Azijoje vaikas nužudomas ar ši ištinka mirtina nelaimė, nesulaukus dviejų metų amžiaus, tai nėra prilyginama žmogžudystei. Tik sulaukęs dviejų metų vaikas tampa pilnateisiu ir „tikru“ žmogumi. Kai kuriais atvejais motinos ir anytos būna atsakingos už mergaičių infanticidą. Moterys mano, kad jų dukros neturėtų patirti kančių, kadangi jos pačios stipriai kentėjo savo gyvenime būdamos moterimis (BYU Kennedy Center 2003).

Kinijoje, siekiant suvaldyti selektyvius abortus, vis dar kyla daugybė iššūkių. Selektyvūs abortai reikalauja dviejų veiklų, kurios dažnai vyksta atskirai. Pirmiausia, reikia nustatyti kūdikio lytį, o vėliau atlikti abortą. Ši veikla gali vykti dviejuose skirtinguose paslaugų teikimo punktuose, o medicinos personalas, atliekantis abortą, gali neturėti informacijos apie tikruosios nėštumo nutraukimo motyvus. Be to, daugėjant privačių, o kartais ir neoficialių specialistų, sunku sekti ir sukontroliuoti selektyvių abortų paslaugas. Į rinką įžengia vis daugiau pažangių naujovių. Pastaraisiais metais itin populiarūs nėščiosios vaisiaus lyties tyrimai, kurie nustatomi su kraujo mėginiu. Taip pat naudojamosi

tarpvalstybiniais judėjimais, kai pasiturinčios poros gali atlikti abortą Honkonge ir kitose šalyse. Siunčiant lyties atpažinimo kraujo tyrimus į Honkongą, kraujo tyrimų kontrolė viršija Kinijos vyriausybės jurisdikciją (Eklund 2017, 41-42).

Pasak Hudson, šis įstatymas, draudžiantis pranešti tėvams apie būsimo vaiko lytį, gali būti apeinamas įvairiais būdais, nepažeidžiant įstatymų. Taip yra dėl didžiulio noro susilaukti sūnaus. Gydytojo uždegta cigaretė vizito metu reiškia, kad moteris laukiasi sūnaus, neuždegta - mergaitės (BYU Kennedy Center 2003). Nors selektyvus abortas neteisėtas, bet yra lengvai prieinamas, o įstatymai apeinami. Kaip teigia Hesketh, dažnais atvejais sunku įrodyti, kad abortas buvo atliktas pasirinkus lytį, o ne šeimos planavimo pagrindu (Hesketh 2011, 1376). Pasak Dong, prognozuojama, kad iki 2020 metų pabaigos maždaug 30 milijonų vyrų sulauks pilnametystės ir įžengs į Kinijos vedybų rinką neturėdami vilčių susirasti partnerę. Nepaisant to, šalis padarinius pradėjo jausti kur kas anksčiau. Lyginamoji istorinė perspektyva ir įvairūs įrodymai rodo, kad didžiąją dalį smurtinių nusikaltimų įvykdo jauni, nevedę, žemo socialinio sluoksnio vyrai (Dong 2020, 30).

2.2. Šeimos planavimo politika ir jos sukeltos pasekmės

Abortai Kinijoje nebuvo reguliuojami iki 1949 metų, įsteigus KLR, tačiau Mao Zedongo epochoje, 1949-1976 metais, buvo uždrausti. Buvo įvesta ir įgyvendinta vieno vaiko politika (1979 – 2015). Tik 1980-ųjų pradžioje abortų draudimas oficialiai panaikintas. Nepaisant to, Kinijos gyventojai nebuvo pasirengę susitaikyti su mintimi turėti tik vieną vaiką, įskaitant idėją neturėti sūnaus. Šeimos planavimo politikos įgyvendinimas sulaukė pasipriešinimo. Priverstiniai moterų abortai buvo naudojami kaip valstybės priemonė, siekiant pažaboti politikos nesilaikymą ir užtikrinti, kad būtų kontroliuojamas gimdymų „perteklius“. Buvo tikimasi, kad moterys atliks abortus tam, kad būtų „geros motinos“ Kinijos valstybės kūrimo projekte, kur vaisingumo mažinimas buvo bendras gėris. Norint susilaukti sūnaus, selektyvus abortas tuo metu itin išpopuliarėjo. Kai kuriais atvejais medicinos personalas ir šeimos planavimo kadrai buvo skatinami užmerkti akis prieš selektyvius abortus, įtikinant, kad sūnūs būtini, norint išlaikyti gimstamumą. Nors abortai svarbi priemonė kontroliuojant gyventojų skaičių, 1986 metais Valstybinė Šeimos Planavimo Komisija ir Sveikatos Apsaugos Ministerija kartu paskelbė reglamentą, draudžiantį priešgimdinę diagnostiką, išskyrus atvejus, kai reikia diagnozuoti tam tikras paveldimas

ligas. 1994 metais Motinos ir Kūdikio Sveikatos Priežiūros įstatymas kriminalizavo ne tik lytinį identifikavimą, išskyrus atvejus, kai tai buvo mediciniškai motyvuota, bet ir lyties požiūriu selektyvius abortus. 2002 metais nustatyta, kad lyties identifikavimas ir selektyvūs abortai yra neteisėti. Be viso to, dauguma provincijų savo reglamentuose iki 2015 metų panaikino teisę turėti antrą vaiką, jei galima įrodyti, kad moteriai buvo atliktas selektyvus abortas (Eklund 2017, 38-40).

Vieno vaiko politika (1979-2015) 2016 metais pakeista nauja, universalia dviejų vaikų politika. Lyčių disbalansas taip pat yra viena iš priežasčių, kodėl Kinija perėjo prie dviejų vaikų politikos (Eklund 2017, 42). Vieno vaiko politika buvo oficialiai įvesta, siekiant sustabdyti gyventojų skaičiaus augimą, nors valstybė ją įvardijo kaip visuomenės sveikatos politiką ir teigė, kad šeimos planavimas naudingas motinų ir vaikų sveikatai (Hu 2020, 361). Nesilaikant politikos grėsdavo darbo užmokesčio sumažinimas, darbo praradimas, priverstinis nėštumo nutraukimas, finansinės baudos (Sun 2018, 378). Vis dėlto, nepaisant griežto politikos vykdymo, tam tikroms socialinėms grupėms taikytos išimtys. Antrą vaiką galėjo turėti etninės mažumos, neįgalūs kariai ir kai kurios kaimo vietovės, jei poros pirmagimė buvo mergaitė. 1988 metais kai kurioms kaimo provincijų šeimoms leista susilaukti antro vaiko, jei pirmasis vaikas buvo mergaitė. Naujas įstatymas įtrauktas į oficialią vaisingumo ribojimo politiką, o tai sankcionavo idėją, kad sūnūs būtini kaimo šeimų likimui. 2013 metais kai kurios provincijos leido poroms turėti antrą vaiką, jei abu tėvai buvo vienturčiai savo šeimoje. Nepaisant netolygaus ir segmentuoto įgyvendinimo, vieno vaiko politika suvaidino lemiamą vaidmenį, kuriant naują Kinijos demografiją. Taip pat paplito vieno vaiko šeimos struktūra 4–2–1 - keturi seneliai ir dveji tėvai, kuomet vienintelis šeimos vaikas turi rūpintis ne tik savo tėvais, bet ir keturiais seneliais (Hu 2020, 361, Eklund 2017, 38, Sun 2018, 378, Howden 2014, 353-354, Murphy 2011, 665).

Vieno vaiko politikos įgyvendinimo pasekmės atsispindi kaimo ir miesto atskirtyje, kaip vaizduojama lentelėje (3 priedas, pav. 3). Pradžioje ši politika buvo griežčiau įgyvendinama miestuose nei kaimo vietovėse. 1978-1979 metais Kinija inicijavo rinkos reformas ir atvirų durų politiką, po kurios vyko valstybės vadovaujamos visuomenės modernizavimo, privatizavimo ir urbanizacijos programos. Dėl netolygaus socialinio, ekonominio ir kultūrinio vystymosi bei spartaus miestų augimo Kinijos miesto socialinė ir ekonominė padėtis šiuo metu išlieka geresnė nei kaimo vietovėse, kuriose taip pat vyrauja patrilinijiška sūnaus pirmenybės tradicija. Kaimo ir miesto skirtumus paaštrino *hukou* (namų ūkių registravimo sistema 户口) – tai sistema, išskirianti miesto ir kaimo namų ūkių registraciją. Ji suteikė

diferencijuotą prieigą prie socialinių ir ekonominių išteklių, tokių kaip medicina, švietimas ir nedarbo subsidijos, registracijos kaime ar mieste (Hu 2020, 362). Kai kuriose Kinijos provincijose apklausus žmones apie idealią šeimos sudėtį, dauguma kaimo tėvų atsakė, kad norėtų dviejų vaikų, įskaitant bent vieną berniuką. Murphy teigia, kad patrilinijiška šeimos sistema palaiko socialinį, kultūrinį ir ekonominį bent vieno sūnaus poreikį (Murphy 2011, 665, 683). Atsižvelgiant į griežtą vieno vaiko politikos įgyvendinimą ir didžiules baudas už papildomą vaiką Kinijos miestuose, miesto poros nusprendusios pažeisti įstatymą, išreiškė didžiulį norą susilaukti sūnaus. Murphy, Zhou ir Hu pažymi, kad kaimo vietovėse išlieka stipresnis patrilinijiškumo ir tradicijų laikymosi lygis nei miestuose, kurį atspindi 3 priedo lentelė (Hu 2020, 375, Murphy 2011, 684, Zhou 2012, 1092).

2.3. Kinijos politinės iniciatyvos sprendžiant vyrų pertekliaus klausimą kaip lyčių disbalanso sukeltą problemą

Nuo 1996 metų Kinijos vyriausybė bandė spręsti lyčių disbalanso problemą ir per pastaruosius du dešimtmečius pasiekė tam tikrų pokyčių, tačiau vis dar trūksta sistemingumo dabartinėje lyčių disbalanso valdymo sistemoje. Kinijos socialinės pertvarkos kontekste kyla problemų dėl nekoordinuotos politikos sistemos ir nepakankamo valdymo rezultatų vertinimo. Atkreipiamas dėmesys, kad ankstyvajame etape politika buvo nukreipta į aukšto lyčių disbalanso priežastis, o labiausiai į lyties identifikavimo metodus. Nepaisant to, Kinijos lyčių disbalansas didėjo ir nuo 2000 metų yra itin ryškus (Shuzhuo 2013, 79-80).

Dėl moterų trūkumo daugės nevedusių vyrų Kinijoje. Manoma, kad po 2044 metų daugiau kaip 10% vyrų, sulaukę 50 metų, niekada nebus vedę. Dauguma kaimo gyvenančių pagyvenusių žmonių kasdienei priežiūrai senatvėje kliaujasi savo šeimos nariais. Kai vis daugiau viengungių žengs į senatvę, ši problema taps vis aktualesnė vyriausybei ir visuomenei, sprendžiant jų palaikymo klausimą. Viengungiai neturi savo šeimos ir didžioji dauguma yra nepasiturintys. Jiems reikalinga finansinė ir socialinė parama. Viengungių kaimai, kurie šiuo metu išsibarstę Kinijoje, sparčiai didėja, o tai didins socialinės apsaugos poreikį ir galimą socialinio stabilumo žlugimą (Jiang 2014, 201-202).

Vystantis Kinijos ekonomikai, tikimasi, kad Kinijos vyriausybė turės finansinių galių užtikrinti socialinę apsaugą senjorams, kuri šiuo metu yra šeimos atsakomybė. 2009 metais Valstybės Taryba

išleido „Rekomendacijas dėl socialinės senatvės paramos sistemos kūrimo kaimo vietovėse“ eksperimentinėse zonose, kuri skatina sparčią pagyvenusių žmonių socialinės apsaugos plėtrą kaimo vietovėse ir turėtų būti naudinga viengungiams. Kai kuriose kaimo vietovėse pagyvenę *guanggun* sulaukia materialinės ir finansinės vietos valdžios paramos. Nepaisant to, dabartinė aprėptis ir mokėjimo galimybės nepakankamos ir negali apimti bei patenkinti visų poreikių. Artimiausiu metu siūloma sistema negalės finansiškai aprėpti visų pagyvenusių kaimo žmonių, todėl tikimasi, kad šeima dar pakankamai ilgai bus pagrindinė paramos teikėja (Jiang 2014, 201-202, Jiang 2013a, 10).

Pasak Hesketh, trumpalaikėje perspektyvoje nėra efektyvaus sprendimo, kuris sumažintų dabartinių jaunų vyrų perteklių, tačiau šiuo metu galima sumažinti lyčių selekciją, o tai bus naudinga kitai kartai. Įstatymai, draudžiantys kūdikių žudymą, lyčių selekciją, vaikų nepriežiūrą, egzistuoja, tačiau reikalingas įstatymų griežtinimas. Tikėtina, kad kūdikių infanticidas vis dar tęsiasi, tačiau manoma, kad tai retas reiškinys. Už žmonių pagrobimą ir prekybą jais baudos yra griežtos – tai sunkus nusikaltimas Kinijoje, tačiau šių nusikaltimų aptikimas ir išaiškinimas - sunkus bei komplikuotas. Ligoninėse ir klinikose medicinos personalas atlieka nelegalius selektyvius abortus. Griežtesnis įstatymų vykdymas sėkmingai sumažino lyčių santykį Pietų Korėjoje, kur 1991 metais aštuoniems Seulo gydytojams buvo sustabdytos licenzijos, atskleidus kūdikių lytis. Kitais metais Seule lyčių santykis sumažėjo nuo 117 iki 113 vyrų 100 moterų, o tai rodo, kad tai turėjo itin didelį atgrasymo poveikį kitiems gydytojams. Kinijai tai galėtų būti pamokantis pavyzdys (Hesketh 2009, 13), atkreipiant dėmesį į tai, kad Pietų Korėjoje lyčių santykis normalizuojasi.

Pristatant 2010 metų Kinijos gyventojų surašymo duomenis, 2011 metais vykusiame Kinijos Komunistų partijos Centrinio komiteto kolektyviniame susirinkime, buvęs Kinijos prezidentas Hu Jintao nurodė, kad kampanija *Care for Girls* arba kiniškai *Guan'ai nuhai xingdong* (Rūpinimasis Mergaitėmis 关爱女孩行动) turi būti vykdoma, sprendžiant lyčių disbalanso klausimą ir siekiant lyčių lygybės. Nacionalinę kampaniją *Guan'ai nuhai xingdong*, kurią 2003 metais inicijavo Nacionalinė Gyventojų ir Šeimos Planavimo Komisija, iš pradžių vykdyta 11 provincijų, tačiau po trijų metų kampanija prasiplėtė į visas šalies provincijas. Kampanija vykdė koordinuotas, išsamias švietimo programas, siekiant pažaboti selektyvių abortų problemą, pagerinti mergaičių statusą, gyvenimo aplinką, sveikatos paslaugas ir jų valdymą, skatinti lyčių lygybę, pakeisti požiūrį į šeimos sudėtį ir pabrėžti jaunų vyrų problemas ieškant nuotakų. Taip pat siekta skatinti esminį žmonių požiūrį į vaikų gimdymo pasikeitimą, silpninant teikiamą

pirmenybę sūnui. Be to, kaimo vietovėse buvo numatyta pensija dukteris turintiems tėvams (Murphy 2014, 788-789, Hesketh 2009, 13, Murphy 2011, 684, Shuzhuo 2013, 80, Eklund 2017, 40, Jiang 2013b, 113).

2.4. Kinijos iniciatyvų rezultatai

Pasak Hesketh, iš Kinijos gaunami apklausų duomenys dėl lyčių preferencijos teikia vilčių. 2006 metais atliktoje nacionalinėje apklausoje 37% jaunų moterų iš miestų teigė, kad savo vaikams neturi išankstinio nusistatymo lyties atžvilgiu, o 45% teigė, kad idealią šeimą sudaro vienas berniukas ir mergaitė. 2007 metų atlikta apklausa parodė, kad *Guan'ai nuhai xingdong* kampanija pagerino pačių moterų suvokimą apie savo statusą ir sumažino teikiamą pirmenybę sūnums. Vienoje iš Shanxi provincijos prefektūrų vyrų santykis šimtui moterų sumažėjo (2003-2006) nuo 135 iki 118. Kampanijos poveikiui pritaria Shuzhuo, kuris teigia, kad ji tiesiogiai paveikė apie 100 milijonų gyventojų (Hesketh 2011, 1374, Shuzhuo 2013, 81). Pasak Dong: „Naujausi rezultatai rodo, kad sūnaus pirmenybė mažėja didėjant regiono lyčių disbalansui. Lyčių disbalansas kelia didesnę spaudimą vyrams vedybų klausime ir sumažina pirmenybę sūnums“ (Dong 2020, 30). Vis dėlto, vyrų pertekliaus poveikis Kinijoje neabejotinai bus pagrindinė problema artimiausius dešimtmečius, tačiau egzistuoja tam tikri požymiai, kurie rodo kad po šio laikotarpio, padėtis gali pradėti palaipsniui gerėti (Hesketh 2009, 13).

Murphy teigimu: „*Guan'ai nuhai xingdong* kampanijos veikla iš esmės turi drausminantį ir kontroliuojantį poveikį. Tačiau valstybė nepaiso institucinės problemos pagrindo“. Be to, Eklund nustatė: „Kampanija skatina lyčių skirtingumo diskursą, iš dalies prieštaraujantį tikslui skatinti lyčių lygybę. Kinijai pritrūko sėkmės įgyvendinant lyčių lygybės reformą. Vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumai ir menkas moterų dalyvavimas politikoje atspindi darbo rinkoje“ (Eklund 2017, 41). Kaimo vietovėse lyčių disbalansas ryškiausias. Rengiant politinius sprendimus neakcentuojamas dėmesys į kaimo žmonių gerovės poreikius ir į jų nepalankią padėtį. Kinijos vyriausybė turėtų nedelsdama spręsti tokius klausimus, kaip *guanggun* gyvenimo poreikių tenkinimas, socialinės apsaugos ir gerovės užtikrinimas. Siekiant užkirsti kelią galimoms problemoms, kurias gali sukelti viengungiai, reikalingos prevencijos priemonės (Murphy 2014, 802, Jiang 2013b, 113). Wang Fend demografas iš Pekino pabrėžia: „Šeimos Planavimo Komisija „gydo“ tik „simptomus“, o ne pagrindines problemas priežastis“ (Hvistendahl 2011, 355).

Economist straipsnyje „The gap between China’s rural and urban youth is closing“, kalbama apie pastarųjų metų Kinijos pastangas pagerinti kaimo infrastruktūrą, kad šis taptų patrauklesnis. Yunnan vienas iš skurdžiausių Kinijos regionų. Jaunimas dažnai prisijungia prie milijonų kitų kaimo migrantų, ieškančių darbo didžiuose miestuose. Tačiau žurnalistinis tyrimas parodė, kaip kalnuose, netoli Pu’er miesto, Yunnan provincijoje, jauni žmonės grįžta iš miestų į kaimo vietas. Dar neseniai Kinijos kaimuose buvo paliekami ligoti, itin jauni ir pagyvenę žmonės. Šiuo metu, vis daugiau migrantų pradėjo grįžti namo, nors jų dalis išlieka maža. Jie žinomi kaip *fanxiang qingnian* arba grįžtantys jaunuoliai. Viena iš jų grįžimo priežasčių ta, kad Kinijos provincijose gyvenimo kokybė pagerėjo. Nauji keliai ir greitieji traukiniai leidžia lengvai keliauti į didžiuosius miestus iš nutolusių apskričių. Kyla dailesni daugiabučiai, viešbučiai ir parduotuvės. Darbo užmokestis kaime sparčiai auga, nes darbo jėgos trūkumas suteikia darbuotojams didesnę derybinę galią (Economist 2021).

Vis dėlto, Jia atskleidžia atskirų kaimiškųjų regionų skirtumą: „Kiekvienų metų pradžioje centrinė valdžia išleidžia dokumentą, kuriame skelbiama, kad norima statyti naujus socialistinius kaimus. Nepaisant to, kaimuose nebėra jaunų žmonių. Likę senoliai prižiūri migravusių tėvų vaikus. Jia matė kaimus, kuriuose pastatyti nauji išmanūs pastatai su užrašais „Kaimo partijos komitetas“, „Partijos narių poilsio centras“, „Medicinos klinika“ ir „Žemės ūkio tyrimų stotis“, tačiau visi jie yra netoli miestų, pasiekiami greitkeliais ir turi gerą žemę. Kaimai, esantys toliau nuo miestų, paliekami likimo valiai“ (Jia 2019, 10).

Taigi, lyčių disbalansas vis dar išlieka itin aukštas. Taip pat nustatyta, kad pasekmės akcentuojamos nepakankamai. Socialinis lyčių disbalanso valdymas turi būti sutelktas į pažeidžiamų grupių interesus. Pažeidžiamomis lyčių grupėmis tradiciškai laikomi namų ūkiai, turintys tik mergaites, o daugybės nesusituokusių vyrų interesų dažniausiai nepaisoma. Itin svarbu ištirti tokias pažeidžiamas grupes ir spręsti jų problemas. Pažeidžiamos grupės negali dalyvauti formuojant politiką, todėl jų interesų lengva nepaisyti, o jų poreikius sunkiau apibrėžti, įgyvendinti ir patenkinti. Vyriausybė turėtų skirti daugiau dėmesio viešosios politikos sistemos tobulinimui, ypač strateginėje – nacionalinėje kampanijoje *Guan'ai nuhai xingdong*. Centrinė valdžia turėtų įtraukti į sistemą mažumų gyventojus, vyresnius viengungius ir pagerinti viešąją politiką jų atžvilgiu. Antropologė Susan Greenhalgh, pritardama šiai idėjai, teigia: „Visi politiniai atsakai į lyčių disbalansą skirti tik moterims. Taip pat svarbu pabrėžti, kad Kinijos kaimo moterys vis dar persikelia į savo vyro šeimą ir negali paveldėti šeimos žemės, todėl dukros

dažnai suvokiamos kaip neturinčios vertės tėvams. Miestuose šios paveldėjimo tradicijos nutrūko, o lyčių diskriminacija sumažėjo. Teigiama, kad šių įstatymų pakeitimai Kinijos kaimo vietovėse gali iš esmės paveikti požiūrį į moterų vertę, o tai palaipsniui gali sumažinti lyčių disbalansą“ (Hesketh 2011, 1377, Shuzhuo 2013, 9, 11-12, Murphy 2014, 801).

Perteklinis vyrų skaičius gali kėsintis į kaimų stabilumą. Pensinio amžiaus išmokos daugeliui *guanggun* išlieka rimta problema. Išėję į pensiją, dauguma kinų kaime kliaujasi savo šeimomis. Didėjant viengungių skaičiui ir senstant gyventojams, jų socialinės apsaugos ir gerovės poreikis tik stiprės. Jie neturi šeimų, žmonos ir vaikų, kurie juos išlaikytų ir rūpintųsi. Tai gali paskatinti viltis dėti į vyriausybę, tikintis iš jos socialinės gerovės ir pagalbos. Be to, esami ekonominiai sunkumai ir žema socialinė padėtis blogins situaciją. Be finansinės paramos, kasdienės sutuoktinio ar vaikų priežiūros, psichologinės pagalbos poreikis taip pat augs. Kinijos vyriausybės socialinės apsaugos ir senatvės paramos sistemų nepakanka kaimo vietovėse greitai augančioms vyresnio amžiaus *guanggun* grupėms paremti (Jiang 2013b, 109-110).

Kinijoje, Indijoje ir Pietų Korėjoje galioja įstatymai, draudžiantys nustatyti lytį ir atlikti selektyvų abortą, tačiau tik Pietų Korėjoje įstatymai buvo griežtai vykdomi (Hesketh 2011, 1376). Palyginimui, galima pasakyti, kad draudimai Indijoje nepagerino lyčių santykio gimstant, todėl buvo sukurta daugybė kampanijų ir schemų, skirtų spręsti dukterų diskriminaciją ir su tuo susijusį socialinį požiūrį. Nepaisant to, priemonės kur kas silpnesnės ir mažiau suprantamos nei Kinijos atveju. Nurodomi trys programų tipai: jautrinimo, skatinimo ir atgrasymo schemas, kurias skatino centrinės vyriausybės ir vietos valdžios institucijos (Eklund 2017, 45). Jautrinimo schemas susijusios su nuolatinio visuomenės socialinio supratimo skatinimu. 1990-2000 metais tai buvo pavadina *The Decade of the Girl Child* (Mergaičių Dešimtmetis). 2009 metų sausio 24 diena paskelbta nacionaline mergaitės diena, kuri minima kiekvienais metais renginiuose. Juose pasisakoma prieš moteriškos lyties kūdikių infanticidą. Vykdydami šiuos renginius, mokyklų, kolegijų ir universitetų studentai gamina plakatus, rengia pranešimus ir skatina neatlikti selektyvių abortų. Kita kampanija *Save the Girl Child* (Apsaugokime Mergaites) demonstruoja besikeičiantį oficialų diskursą. Kampanijoje naudojami vaizdai ir šūkiei, projektuojama mergaitės apsaugos samprata kaip socialiai kilnus ir labdaringas veiksmas – panašiai, kaip Kinijoje vykstanti *Guān'ài nǚhái xíngdòng* kampanija. Šios sąmoningumo programos išliko paviršutiniškos, nebuvo atsižvelgta į tėvo ir sūnaus paveldėjimo protokolus, socialinius santykius ir egzogamišką santuoką. Vyro

vadovavimas namuose nebuvo ginčijamas ar peržvelgiamas. 2015 metais Narendra Modi pasisakė tema *Save the Daughter* (Išgelbėk dukrą). Vis dėlto, pasisakyme buvo nutylima apie struktūrinius, kultūrinius ir ekonominius sūnaus pirmenybės aspektus, kurie lemia lytinę diskriminaciją prieš ir po gimdymo bei lyčių disbalansą (Eklund 2017, 46-47).

Tik tam tikrose Indijos valstijose demonstruojamas lyčių santykių pagerėjimas. Politikos pastangos buvo veiksmingos vietovėse, kuriose buvo vykdoma agresyvi politika, sutelkiant dėmesį į įstatymų vykdymą. Shaheed Bhagat Singh Nagar rajonas Punjab valstijoje tapo žinomas dėl griežtų vyriausybės veiksmų, kontroliuojant lyčių disbalansą, kurį 2005-2007 metais vykdė rajono valdžia. Intervencija buvo girama už jos veiksmingumą, tačiau iki šių dienų nebuvo atlikta jokių oficialių vertinimų. Kitas kiekybinis vertinimas parodė, kad lyčių santykis gimstant pagerėjo visame Punjab 2001-2016 metais. Buvo nustatytos trys tarpusavyje susijusios priežastys: įstatymo baimė, tvirta lyderystė ir bendruomenės susitelkimas (Rahm 2020, 223). Pietų Korėjoje lyčių santykis sumažėjo pastebimai, o Kinija ir Indija praneša tik apie tam tikrus pokyčius (Hesketh 2011, 1377).

2.5. Viengungių padėtis kaimo vietovėse

Pabrėžiama, kad santuoka vis dar išlieka būtina sąlyga kaimo vietovėse, norint būti pripažintu visuomenėje, kurios taisyklės nustatomos socialiniame ir kultūriniame kontekste, suformuotame senovės daoistų ir konfucianistinių tradicijų. Nesantuokinis gyvenimas retas reiškinys, o į *guanggun* vis dar žiūrima iš aukšto. Daugeliu aspektų Kinijos visuomenė tebėra giliai persmelkta konfucianistiškų tradicijų, kurios svarbios tęsiant šeimos liniją ir „sūnišką nuolankumą“. Santuoka ir tėvystė paprastai yra būtinos sąlygos kiekvieno individo gyvenime. Be to, santuoka išlieka ne tik patriliniškos tradicijų puoselėjimo priemonė, ypač per protėvių garbinimą, bet ir leidžia užmegzti naujus giminystės ryšius, kurie padeda kurti socialinius ir ekonominius tinklus (Attane 2013, 707-708). Didelė nuotakos ir vestuvių kaina bei nuosavybės teisė į namus yra būtinos santuokos sąlygos daugelyje kaimo vietovių. Taigi, vyrai, negalintys to leisti, dažnu atveju turi menkas galimybes rasti antrą pusę ir susituokti. (Zhou 2012, 1092).

Šeiminei padėčiai ilgą laiką buvo laikoma svarbia žmonių psichinės gerovės sąsaja. Daugybė mokslinių tyrimų išvadų rodo, kad susituokę žmonės paprastai turi mažiau psichologinių problemų ir yra sveikesni. Nepaisant to, šie tyrimai dažnai neišskiria niekada nevedusių, išsiskyrusių ir našlių. Tik pastaruoju metu dėmesys buvo atkreiptas į niekada nevedusius vyrus, kaip į atskirą grupę, ir tai, kiek šiai

grupei psichinės sveikatos pažeidimų rizika gali būti didesnė. Svarbu tai, kad iki šiol nebuvo tyrinėjama vyrų psichinė gerovė tokiose visuomenėse, kuriose gyvena daug vyrų ir pastarieji neturi vilties susituokti dėl aukšto lyčių disbalanso. Nors Pietų Korėjoje, Taivane ir tam tikrose Indijos dalyse išreiškiamas susirūpinimas dėl vyraujančio vyrų perteklius, Kinijoje lyčių disbalansas didžiausias pasaulyje. Kadangi toks aukštas lyčių santykis pakankamai naujas reiškinys, poveikis pačių nevedusių vyrų ir visos visuomenės gerovei vis dar nepakankamai ištirtas. Žalingą poveikį nesusituokusių asmenų psichinei gerovei gali daryti tradicinės kultūros, tokios kaip Kinijoje (Zhou 2012, 1088).

Vienių vyrų šeimos skiriasi įvairiais aspektais, lyginant su tradicinėmis šeimomis. Pirmiausia, tradicinės šeimos sudaro pora ir jų vaikai, o *guanggun* šeimos sudaro *guanggun* ir jų tėvai. Antra, tradicinės šeimos gyvenimo ciklas prasideda naujos šeimos formavimu, vėliau emociniu atsiskyrimu nuo tėvų ir santuoka. *Guanggun* šeimų gyvenimo ciklas prasideda nuo amžiaus, kai nustatomas *guanggun* statusas. Kai nesusituokęs vyras viršija visuotinai pripažintą vėlyvą vedybinį amžių, jo šeima, įskaitant save ir savo tėvus, tampa *guanggun* šeima. Tradicinių šeimos gyvenimo ciklą tyrimo objektai yra demografiniai įvykiai, tokie kaip vaiko atėjimas į pasaulį, jo auklėjimas, auginimas ir išsikėlimas iš tėvų namų. Nevedusių vyrų šeimose pagrindiniai įvykiai yra mirtys, žyminės šių šeimų gyvenimo ciklo etapus. Tokioje, į šeimą orientuotoje, visuomenėje kaip Kinija santuoka - svarbus įvykis visai šeimai. Tėvai yra atsakingi už savo vaikų santuokos susitarimus. Neįvykdžius šios pareigos, jie jaučiasi kalti dėl savo nesusituokusio sūnaus. Be to, jei visi jų sūnūs priversti likti *guanggun*, jie jaučia kaltę ne tik prieš juos, bet ir prieš savo protėvius, nes jie negali tęsti giminės. Kinijos ideologijoje tėvai teikia visų rūšių paramą savo vaikams, neatsižvelgiant į jų amžių, nes vaikų poreikiai - svarbiausias prioritetas. Vieniši vyrai neturi giminystės ryšių ir palikuonių, todėl jie remiasi į artimiausius giminaičius, kurie suteikia emocinę paramą. Patogiausias būdas kasdien gauti tėvų priežiūrą ir paramą yra kartu gyventi su jais (Jiang 2013a, 136).

Pagal 2010 metais paskelbtus Kinijos gyventojų surašymo duomenis, neabejojama, kad nesusituokusių vyrų kaimo vietovėse disbalansas daug ryškesnis. 166 nevedusių vyrų tenka 100 nevedusių moterų 20–49 metų amžiaus grupėje. Disbalansas egzistuoja ir miestuose, tačiau skaičiai mažesni nei kaimo vietovėse. Skaičiai taip pat atskleidžia, kad tarp *guanggun* vyrų, vyresnių nei 25 metų, kiekvienoje amžiaus grupėje sudaro didžiausią procentą tie, kurie turi tik pradinės mokyklos lygio įgytas žinias arba neturi išsilavinimo. Stebina tai, kad daugiau nei trečdalis vyrų, neturinčių išsilavinimo, vis

dar yra nesusituokę bei vyresni nei 40 metų, todėl jiems išlieka didžiausia tikimybė nevesti visą gyvenimą (Attene 2014, 82).

2012 metais atliktas tyrimas Yunnan ir Guizhou provincijų kaimo vietovėse. Tyrimo metu apklausos buvo pildomos savarankiškai. Jose dalyvavo 1059 *guanggun* ir 1066 vedę vyrai, kurių amžius buvo 30–40 metų. Buvo lyginama nesusituokusių ir vedusių vyrų socialiniai ir demografiniai duomenys. *Guanggun* pasižymėjo mažesniu išsilavinimu ir pajamomis, o savo bendruomenėse jų finansinė padėtis buvo prastesnė nei vedusių vyrų. Viengungiai vyrai demonstravo didesnę agresiją, jautė žemesnę savivertę, vidutinę ar sunkią depresiją. Šie vyrai taip pat išreiškė mintis ir norus apie savižudybę. Apklausos metu buvo pateiktas atskiras klausimas dėl pagalbos paieškos. Vos keturi vyrai iš tūkstančio teigė, kad ieškojo profesionalios pagalbos, o aštuoniolika, jog pagalbos ieškojo pas šeimos narius ar artimus draugus (Zhou 2012, 1087, 1089-1090). *Guanggun* polinkis į agresiją didesnis. Tai patvirtina hipotezė, kad psichologinis pažeidžiamumas ir nusivylimas sukelia agresiją ir smurtą. Visa tai kelia svarbius klausimus dėl būdų, kuriais vyrai galėtų išreikšti šią agresiją. Kilo susirūpinimas dėl grėsmės visuomenės stabilumui ir saugumui, nes Kinijos kaime jie nėra aktyvūs bendruomenės veikėjai. Kadangi jiems trūksta susidomėjimo egzistuojančia socialine tvarka, baiminamasi, kad jie sukurs atstumtą pogrupį, atsigręždami į antisocialinį elgesį ir organizuotą nusikalstamumą. Vyrų, kurie yra prislėgti, agresyvūs ir neturi pasitikėjimo savimi, sunkiau atranda partnerį. Šie bruožai gali dar labiau išryškėti, kai jiems nesiseka. Išlieka klausimas, kaip galima padėti milijonams vyrų, kenčiantiems nuo aukšto depresijos lygio bei linkusiems į savižudybę ir negalintiems sukurti šeimos. Vienas pagrindinių iššūkių – psichinės sveikatos paslaugų nebuvimas daugumoje Kinijos kaimo vietovių. 100 000 žmonių tenka 1,3 psichiatras ir dvi psichiatrijos slaugytojos. Miestelių ir kaimų gydytojai šiuo metu nėra mokomi atpažinti ir gydyti psichinės sveikatos problemas (Zhou 2012, 1092).

Panašūs tyrimai vykdyti 2015 metais Shaanxi provincijoje, kurioje buvo atlikti 33 giluminiai interviu, tiriant *guanggun* gyvenimo kokybę bei rizikas sveikatai. Tyrimo metu atskleista, kad Kinijos kaimo vietovėse nepakankamai išvystytos vyriausybės finansuojamos ir į rinką orientuotos sveikatos priežiūros paslaugos. Kai tėvams prirėkdavo sveikatos priežiūros ar pagalbos, dauguma migruojančių *guanggun* pasirinkdavo likti namuose, jog rūpintųsi tėvais, net jei šiems tekdavo atsisakyti apmokamo darbo ir padengti kasdienes šeimos išlaidas. Kai jiems nebereikėdavo rūpintis savo tėvais, migracija į miestus vis dar būdavo jų pirmasis pasirinkimas, tikintis geriau apmokamo darbo ar santuokos galimybių

miesto vietovėse. Tyrimo metu taip pat atskleista, kad *guanggun* tėvai patyrė psichologines kančias iš kaimynų pusės, kurie itin smerkė jų sūnus, negalinčius susituokti. Norėdami išvengti psichologinių kančių ir padidinti savo santuokos perspektyvas bei galimybes dirbti, dauguma sūnų patys pasirinkdavo arba būdavo skatinami tėvų migruoti iš kaimo į miestą (Liu 2019, 2-5).

Dėl išlikusių santuokos tradicijų, vyresni *guanggun* kaimo vietovėse sudaro potencialių nuotakų pirkėjų rinką. Šie vyrai priklauso socialinės hierarchijos apatinei pakopai ir paprastai užsiima žemdirbyste. Jų šeimos, dažnu atveju, kenčia nuo skurdo, vyrams sunku vesti vietinę merginą (Jiang 2011a, 94).

Moterų, parduodamų priverstinėms santuokoms, paklausa susijusi su kultūriniais ir ekonominiais veiksniais, įskaitant kultūrinį moterų nuvertinimą, berniukų pirmenybę, šeimos planavimo politiką, moterų trūkumą, ekonominį skurdą ir didžiules vestuvių išlaidas. Viengungiai iš įvairių kaimo vietovių, kurių amžius nuo 28-49, dažni klientai prekyboje žmonėmis. Nepaisant fakto, kad nupirktos žmonos mėgins pabėgti arba policija jas išgelbės, jie griebiasi paskutinės išeities, tik dėl to, kad gimtojoje vietovėje jie neranda partnerio. Jų santuokos poreikis ir lyčių disbalansas sukūrė socialinę dirvą prekybai moterimis ir priverstinėms vedyboms. Kita moterų paklausos priežastis – pasirengimas vestuvių ceremonijai ir dovanos nuotaikai bei jos šeimai. Tai yra kur kas brangiau nei nusipirkti žmoną. Remiantis tradicinėmis kinų kultūros vertybėmis, dukra laikoma pašaliniu žmogumi, kuri po vedybų savo ištikimybę, atsidavimą ir darbą perkelia į vyro šeimą. Nuotakos šeima mano, kad po vedybų dukra rūpinsis tik savo vyru ir vyro šeima. Taigi, tėvai reikalauja jaunikio šeimos dosnios finansinės išmokos, kad kompensuotų dukros auklėjimą. Jei vyro šeima nesumoka norimos nuotakos kainos ir dovanų, tėvai nesuteikia leidimo dukrai tekėti už jaunikio. Nuotakos tėvų leidimas - svarbus vedyboms kaimo vietovėse, tačiau ši suma, dažnu atveju, gali būti per didelė vyrui ir jo šeimai. Be to, nekilnojamo turto nuosavybė taip pat yra būtina santuokos sąlyga daugumoje Kinijos kaimo vietovių. Taigi, vargingi vyrai, neturintys galimybių susimokėti šią išmoką ir neturintys nekilnojamo turto, neužsitikrina nuotakos tėvų pritarimo, todėl dažnai lieka vieniši ir be žmonos. Tokiu atveju paprasčiausias ir pigiausias būdas susirasti žmoną ir ją nusipirkti. Nevedę kaimo vyrai prisiima rizikas, o prekybos žmonėmis nusikaltimai nesibaigia. Norėdami užtikrinti giminės pratęsimą, viengungių šeimos nariai surenka pinigus priverstinei santuokai. Daugelyje kaimo vietovių manoma, kad vedybos būtinos, norint susilaukti berniuko įpėdinio ir įamžinti vyrų giminę. Kaimo gyventojai pripažįsta moterų įsigijimą priverstinei santuokai kaip

morališkai teisingą veiksmą. Kuomet policija apsilanko kaimo vietovėse ir tiria priverstinių vedybų klausimą, kaimo gyventojai kolektyviškai ne tik gina ir priešinasi, bet ir apsaugo nuotakų pirkėjus nuo jų aptikimo. Jaunos moterys su menku išsilavinimu iš skurdžių ir atokių regionų, tokių kaip Pietvakarių Kinija, – taikiniai priverstinei santuokai. Moterims žadami gerai apmokami darbai didžiuosiuose miestuose arba jų tėvai jas parduoda žmonėms, kurie pasiūlo didžiausią pinigų sumą už santuoką (Zhao 2003, 87, Winterdyk 2019, 1244-1245, Zhou 2012, 1090-1091).

Kinijos vyriausybė pripažino problemos rimtumą ir pavojų socialiniam stabilumui bei ėmėsi tam tikrų priemonių, skirtų sumažinti iškreiptą lyčių santykį gimstant, tačiau didžioji dalis priemonių nukreipta į moteris. Tuo tarpu vienišų viengungių kaimo vietovėse problemai pakankamai dėmesio neskiriama, nors tokių vyrų koncentracija, ypač jaunų, gali sukelti grėsmę egzistuojančiai visuomenės tvarkai, kaip rodo istoriniai precedentai, todėl *guanggun* problemai spręsti būtini ir politiniai sprendimai.

3.ŠEŠĖLINIAI LYČIŲ DISBALANSO SPRENDIMO BŪDAI KINIJOJE

3.1.Vyrų pertekliaus pasekmės prekyboje žmonėmis

Tūkstančius metų vaikų pardavimas Kinijoje buvo įteisintas, nurodytos tiek pirkėjo, tiek pardavėjo teisės. Qing dinastijos įstatymai draudė įvairias žmonių pardavimo formas, tačiau buvo nuostatų, leidžiančių tai daryti. Šeimos ir prekiautojai žmonėmis reguliariai taikė šias išimtis, teigdami, kad artėjantis badas privertė juos parduoti savo vaikus, o tokiais atvejais teisėjai juos išteisindavo. Kai kurias moteris ir mergaites šeimos parduodavo ar įpareigodavo užsiimti prostitucija, tai būdavo likusių šeimos narių išgyvenimo strategija. Moterys taip pat būdavo parduodamos kaip sugulovės, jaunos merginos už pinigų tapdavo namų tarnaitėmis ar būsimomis nuotakomis. Šie du mergaičių pardavimo reiškiniai itin paplito Qing dinastijos pabaigoje dėl vidinio nestabilumo ir stichinių nelaimių. Kinijos Respublikos laikais ši praktika tapo nusikaltimu naujojoje teisinėje reformoje, tačiau prekeiviai žmonėmis tęsė šią praktiką. Maoistinė epocha Kinijos Liaudies Respublikoje smarkiai suvaržė prekybą žmonėmis, taikydama griežtą namų ūkių registravimo sistemą, kuri įsteigta 1958 metais. Vyriausybė, valdydama išteklių paskirstymą, uždraudė vidinę migraciją, tai smarkiai sumažino prekybą žmonėmis bei poreikį parduoti nepageidaujamus vaikus. Pomaoistiniu laikotarpiu prekyba žmonėmis paskatinta dėl vykdytos vieno vaiko politikos, kurios rezultatas – lyčių disbalansas ir vyrų perteklius. Išaugusi paklausa skatino prekybos žmonėmis augimą. Pažeidus šeimos planavimo politiką, gimusius neregistruotus kūdikius atimdavo. Šeimos planavimo pareigūnai ar prekeiviai žmonėmis dažnai parduodavo kūdikius, siekdami pasipelnyti arba juos įvaikindavo (Winterdyk 2019, 1242-1243, Ling 2014, 94).

Prekyba žmonėmis - pasaulinė problema, kuri identifikuojama kaip nauja ir išskirtinė šiuolaikinės vergovės forma. Kinijoje kasmet dingsta dešimtys tūkstančių moterų ir vaikų, jie pakliūna į prekiautojų žmonėmis rankas. Pasak Yao, prekyba žmonėmis - kritinė problema, daranti įtaką šeimos darnai bei socialiniam stabilumui (Yao 2021, 1, 10, Ling 2014, 21, Zhao 2003, 83). Kinija identifikuojama kaip paskirties šalis prekyboje žmonėmis. Tai apima priverstines santuokas, darbą, prostituciją, kūdikių pardavimą, pelningą įvaikinimą ir žmonių kontrabandą. Daugybė Šiaurės Korėjos piliečių pereina sieną ir nelegaliai įmigruoja į Kiniją, ieškodami geresnio gyvenimo. Dėl šių veiksmų, jie tampa lengvomis pagrobimo aukomis, patiria priverstinę prostituciją, santuoką ir darbą, nes šalyje apsigyvena nelegaliai (Winterdyk 2019, 1243-1244). Šias problemas itin sudėtinga išspręsti. Prekyba žmonėmis Kinijoje apima

sudėtingus kelius, organizuotus tinklus ir tolimas keliones. Daugelis tyrėjų mano, kad kinai ir jų gaujos yra pagrindiniai prekybos žmonėmis verslo kontrolieriai pasaulyje (Chu 2011, 43). Toks verslas yra slaptas, moterys paprastai tyli, o prekiautojai žmonėmis itin pavojingi (Zhao 2003, 84).

Oficialių statistikų trūkumas visapusiškai apsunkina supratimą apie prekybos žmonėmis mastą ir situaciją Kinijoje. Viešojo Saugumo Ministerijos paskelbti skaičiai teigia, kad 2011 metais iš viso išgelbėta 24 118 prekybos žmonėmis aukos, tarp jų 15 458 moterys ir 8660 vaikų, tačiau neminima vaikų lytis ar konkretūs išnaudojimo tipai. Šie atsitiktiniai skaičiai papildomi oficialiais pareiškimais, kurie nurodo problemos tendenciją, tačiau dažnai be tikslesnių skaičių. Tikslesnių duomenų apie prekybą žmonėmis trūkumas – tai didžiulė spraga bei iššūkis norintiems suprasti šios problemos mastą (Ling 2014, 86).

3.2. Prekyba vaikais

Dešimtmečius trukusi šeimos planavimo politika ir pirmenybė sūnums lėmė ne tik priverstines santuokas, kurios patenkina vienišų vyrų poreikius. Tai paskatino prekybą vaikais, norint išvengti teisės saugos bei gresiančių baudų. Šeimose, kuriose gimsta daugiau vaikų nei oficialiai leidžiama, vaikai tampa pažeidžiama grupe, šeimos parduoda savo vaikus neoficialiam įvaikinimui (Winterdyk 2019, 1247). Prekyba vaikais sukelia daugybę šeimos tragedijų ir socialinių problemų, kurios kelia grėsmę socialiniam tvarumui. Kinijoje kasmet parduodama dešimtys tūkstančių vaikų (Wang 2018, 254). Tikslių duomenų apie parduodamų vaikų skaičių Kinijoje nėra dėl skaidrumo trūkumo Kinijos teisinėje sistemoje. Dažnai pranešama apie berniukus ir mergaites, pagrobtus ir gabenamus per Kiniją įvairiais tikslais. Pastarieji dvidešimt metų teisminės praktikos parodė, kad nusikaltimų skaičius prekyboje vaikais didėjo, o nusikaltėlių charakteristiskos keitėsi (Ling 2014, 67, Jiang 2013c, 318-319). Pasak reporterės Melissa Hellmann: „Nuo devintojo dešimtmečio prekybos vaikais pramonė Kinijoje smarkiai išaugo, o oficialią statistiką sunku nustatyti“ (Hellmann 2015, 11).

Mergaitės ir moterys grobiamos ir parduodamos, kad būtų vienišų ir vargingų vyrų žmonos. Daugelyje kaimo vietovių egzistuoja tradicija, kuomet vyras arba jo šeima perka mergaites ar moteris vedyboms. Kaimo vietovėse nuotakos išpirka siekia nuo 20 000 iki 30 000 juanių, tai viena didžiausių problemų nepasiturintiems vyrams ir jų šeimoms. Pastačius ir įrengus namą, suma pasiekia daugiau kaip 40 000 juanių. Žmonos pirkimas priverstinei santuokai kainuoja tik keletą tūkstančių. Taigi, tai kur kas

ekonomiškesnis būdas. Žmonos pirkimas nėra vertinamas kaip nusikaltimas, o kaip kultūrinė kaimo aplinkos dalis. Shen straipsnyje nagrinėjama prekyba vaikais Kinijoje. Rašoma apie kultūriškai įtvirtintą tradiciją, kuri nėra visuotinai vertinama kaip nusikaltimas. Kinijoje prekyba žmonėmis 1960 metais palaipsniui nyko, tačiau ji vėl atgimė devintojo dešimtmečio pradžioje. Straipsnyje taip pat pristatoma ištrauka iš Kinijos žiniasklaidos apie tai, kaip 14 metų amžiaus Nan-nan eidama į mokyklą buvo prievarta įtraukta į automobilį ir išvežta. Vėliau prarado sąmonę, prievarta išgėrusi pieno butelį. Paauglė nubudo nepažįstamoje aplinkoje, o po keletos dienų ji buvo nuvežta į turgavietę ir nufotografuota su nepažįstamu vyru. Vėliau jai išduotas santuokos liudijimas, ant kurio buvo pridėta išryškinta nuotrauka. Ji daugybę kartų bandė pabėgti, bet ją visuomet sugražindavo kaimo gyventojai, kurie žinojo, kad ją nupirko šeima (Shen 2013, 32, 40). Vaikų prekybos augimo tendenciją išvelgia ir Jiang, kuris teigia, kad: „Šalyje atsiranda neįprastos santuokos formos, tokios kaip santuokos su vaikais“ (Jiang 2012, 12).

Kai kuriose vietovėse dėl prastos socialinės apsaugos sistemos vaikai - vienintelė pagyvenusių žmonių parama. 60 metų Wang, pagyvenęs vyras iš Henan provincijos, gyveno visiškai vienas vargingame ir avarinės būklės name, nepaisant šių faktų, jis nusipirko mergaitę. Vyro tikslas - turėti šalia žmogų, kuris juos rūpinsis, kai šis pasens, tačiau šis vyras su mergaite negalėjo sau leisti įsigyti maisto ar drabužių. Kinijoje visuomet egzistavo įvaikinimo tradicija. Neturint galimybių vaiko įsivaikinti legaliomis teisinėmis priemonėmis, kai kurios šeimos renkasi kitą kelią – pirkti vaiką. Mergaitės perkamos kaip būsimos nuotakos, joms užaugus, jos ištekinamos už tėvių sūnaus, kuris dėl nepalankių šeimos aplinkybių ar dėl kitų įvairių priežasčių negali vesti kitu būdu (Jiang 2013c, 320, 326).

Huong buvo tik 15 metų amžiaus, kai ji išėjo susitikti su drauge Lao Cai mieste šiauriniame Vietname, Kinijos pasienyje. Ji manė, kad išeina kelioms valandoms, bet praėjo treji metai, kol jai pavyko grįžti namo. Draugė buvo su dviem jaunuoliais. Jie mergaites nuvežė į karaokės barą, kur jos gėrė neaiškios sudėties gėrimus. Kai mergaitės apsnūdo, jos buvo nuvežtos į kalvas ir kirtus Kinijos sieną į atokų namą kaime. Ten joms pranešė, kad jos bus parduotos. Merginos priešinosi, tačiau buvo sutramdytos dviejų vyrų. Prekiautojai žmonėmis teigė, kad Huong, kirsdama sieną, susigadino savo reputaciją, tačiau jei ji gerai elgsis, šie suras jai vyrą kiną. Ištekėjusi ji galbūt ras kelią namo. 2017 metais ji gyveno Lao Cai mieste, dideliame vasarnamyje, kurį dalijosi su keliolika moterų, kurių amžius nuo 15 iki 24. Visos moterys - prekybos žmonėmis aukos. Per Vietnamo ir Kinijos sieną gabenamos mergaitės, kurios kartais parduodamos kaip prostitutės, bet dažniau kaip nuotakos. Vyras, kuriam ji buvo parduota,

paaiškino, kad jis iš tikrųjų nenorėjo tuoktis, tačiau jo tėvai buvo itin entuziastingi. Šiam buvo pasakyta, kad etninės mažumos nuotaka bus paklusnesnė nei moteris iš etninės Han daugumos (Economist 2017).

3.3.Priverstinės kinių moterų santuokos

Nuo devintojo dešimtmečio vestuvių kaina ir nuotakos kaina išaugo daugybę kartų, o pagerėjus socialinei ir ekonominei padėčiai, pinigai tapo svarbia santykių valiuta (Jiang 2011a, 99, Zhou 2012, 1090). Sulaukę vedybinio amžiaus, jaunuoliai neranda žmonių ir sensta. Nepaisant to, jie tvirtai tiki, kad santuoka būtina, todėl nusprendžia pirkti žmoną, kuri kainuoja tūkstančius juanių. Pasak Jiang, šie vyrai, neturėdami žmonos ir namų, trikdytų viešąją tvarką. Nepavykus susirasti žmonos jie patys grobtų moteris. Autoriai mano, kad tai sukels vis daugiau problemų, jei tai nebus sprendžiama. Shandong provincijoje, Zhaozhuang kaimas pasižymi prastu susisiekimu ir neišsivysčiusia ekonomika. Kadangi Zhaozhuang neišsivystęs ir skurdus, nedaugelis merginų nori čia tekėti už vietinių vyrų, todėl daugėja nesusituokusių vyrų. Jų negalėjimas susituokti tapo problema, įtakojanti jų tėvus, artimuosius ir draugus. Zhaozhuang kaime nuotakai, namui ir vestuvių puotai turi būti išleista daugiau nei 10 000 juanių, kad vyras vestų moterį, o nusipirkti nuotaką kainuoja tik apie 3000 juanių. Atsižvelgiant į sumažintas išlaidas, daugelis *guanggun* nusprendžia žmoną pirkti. Kai kurie vyrai turi fizinių ar psichinių negalių arba yra per seni, todėl jiems itin sunku rasti moterį, norinčią būti jų žmona. Skurdo kamuojamose vietovėse žmonos pirkimas laikomas įprasta šeimos giminės tęsimo praktika. Jei moteris iš kitos vietos bus pagrobta ir parduota į atokų ir atsilikusį kaimą, kaimo gyventojai prisiims pareigą užkirsti kelią moters pabėgimui ir kartu stengsis sutrukdyti tiems, kurie bandys išgelbėti pagrobtą moterį. Pirkėjo požiūriu įsigyta žmona - teisėta, kadangi viengungiai save laiko aukomis ir jaučiasi apgauti. Taigi, atvykus policijai gelbėti parduotų moterų, vyrai puola policiją. Pažymima, kad kai kuriose vietovėse prekeiviai moterimis nesulaukia baudžiamosios atsakomybės, todėl vis daugiau viengungių nusprendžia pirkti žmonas priverstinei santuokai. Jie mano, kad žmonos pirkimas nėra nei neteisėtas, nei gėdingas, o prekyba moterimis šioje srityje tampa įprastu dalyku. *Guanggun* artimieji, draugai ir kaimas stebi ir įtikina prekybos žmonėmis aukas likti. Daugeliu atvejų bandymai išgelbėti moterį sulaukia organizuoto karingo kaimo gyventojų pasipriešinimo (Jiang 2011a, 99-102).

Tradicinė samprata ir praktika kai kuriuos žmones verčia manyti, kad prekiauti žmonėmis galima kaip prekėmis. Dėl prasto išsilavinimo ir menkos teisinės sampratos kai kurie jų mano, kad žmonos pirkimas - sąžiningas sandoris ir natūralus veiksmas. Vyrai pasirengę net įsiskolinti, kad prekeiviai žmonėmis pirkėtų žmonas jiems iš dar skurdesnių regionų, sukurdami didžiulę rinką. Aktyvaus pirkėjo rinka - vienas iš pagrindinių veiksnių, paaiškinančių, kodėl prekybos žmonėmis verslas klesti. Kinijoje didėjant lyčių disbalansui, natūraliai kyla nuotakų paklausa. 2005 metais Tongguan, Shaanxi provincijoje, vieną iš kaimų apėmė žmonių pirkimo vėjus. Vienuolika kaimo gyventojų per tris mėnesius nusipirko žmonas iš Yunnan provincijos. Vienas iš kaimo gyventojų, Xie Junda, nusipirko žmoną už 2400 juanių iš Yanshan. Kiti *guanggun* taip pat domėjosi nuotakų pirkimu, norėdami sužinoti, kaip vyras tai padarė. Vyrai buvo ryžtingai nusiteikę, todėl rinko pinigus, skolindamiesi iš giminaičių ir bankų. Netrukus vyrai nuvyko į Kunming pirkti žmonių. Iš vienuolikos kaimo gyventojų dešimt nusipirko nuotakas, prisiimdami didžiulius įsiskolinimus (Jiang 2011a, 94-95, Jiang 2012, 7, Srinivasan 2017, 56).

3.4.Priverstinės užsienio piliečių santuokos Kinijoje

Prekybos žmonėmis aukomis tampa ir užsienio pilietės. Pažymima, kad empiriniai tyrimai ir susijusi literatūra prekybos žmonėmis tema Kinijoje itin riboti, ypatingai tais atvejais, kuomet nukenčia užsienio valstybių piliečiai. Tyrimai šia tema pastaraisiais metais susilaukė dėmesio, tačiau patikimi empiriniai duomenys išlieka problema, nes pirminis duomenų rinkimas - sudėtingas ir reikalaujantis daugybės išlaidų. Dar mažiau informacijos surenkama apie prekybą moterimis priverstinėms santuokoms ir vaikus (Qiu 2019, 35-36).

Stockl ir jos kolegų tyrime aprašomi interviu, atlikti su 51 Vietnamo moterimi, kurios buvo parduotos santuokai Kinijoje. Aptariamos moterų grobimo priežastys, kurioms pritaria Jiang. Kinų vyrus šeimos spaudžia tuoktis, tačiau dauguma jų nepasiturintys, dėl šių priežasčių vyrai nelaikomi socialiai pageidaujamais moterų partneriais. Vis daugiau kinių moterų palieka savo pradinę gyvenamąją vietą atokiose kaimo vietovėse, dėl geresnių santuokos galimybių migruoja į išsivysčiusias ir turtingesnes rytinės Kinijos pakrantės zonas, todėl kaimo vietovėse ryškėja lyčių disbalansas ir kyla užsienio nuotakų paklausa. Itin įdomu, kad vyrai keletą nusipirktų vietnamiečių paleido. Tai nėra visiškai neįprasta, nes autoriai aptaria ir kitus tyrimus, kurie rodo, kad kai kurios Mianmaro moterys, buvusios priverstinėje

santuokoje, taip pat buvo paleistos. Joms leista grįžti į Mianmarą, gimus pirmam vaikui Kinijoje (Jiang 2011a, 94, Stockl 2017, 1-2, 8).

2009 metais Mianmaro policijos statistika atskleidė, kad du trečdaliai visų prekybos žmonėmis atvejų, kuriuos užregistravo Mianmaro policijos kovos su prekyba žmonėmis skyrius, buvo priverstinės santuokos - jų šalies pilietės išvežtos į Kiniją. Atlikus 103 moterų apklausas, nustatyta, kad moterys buvo priviliotos melagingais pažadais dėl gerai apmokamų darbo vietų Kinijoje. Vėliau jos buvo parduotos kinų vyrams priverstinės santuokos ir vaikų gimdymo tikslais. Pasak Jungtinių Tautų projekto koordinatoriaus, dauguma parduotų Mianmaro moterų parduotos vyrams iš vargingų Kinijos kaimo bendruomenių, kurie mokėdavo tarpininkui nuo 20 000 iki 40 000 juanių ar daugiau, atsižvelgiant į moters išvaizdą ir amžių, kad moterys taptų jų žmonomis. Nepaisant prekybos mastų, ši problema Kinijoje suvokiama prieštarinčiai. 2007 metais Viešojo Saugumo Ministerijos kovos su prekyba žmonėmis biuro pareigūnas Yin Jianzhong teigė: „Vaikų ir moterų prekyba vaikų gimdymo ar priverstinių santuokų tikslais skaičius mažėja kiekvienais metais 20-30%, dėl prasidėjusių teisėsaugos operacijų devintajame dešimtmetyje“. Vis dėlto tokie pareiškimai prieštarauja policijos statistikai, kuri pasirodo itin retai, o tai rodo augančius skaičius. Pagal policijos duomenis iš Yunnan provincijos, kuri ribojasi su Mianmaru, pagrobtų ir priverstinėms santuokoms parduotų moterų iš Mianmaro skaičius išaugo keturis kartus Yunnan provincijoje 2007-2009 metais. Be to, manoma, kad tikrieji skaičiai didesni, nei oficialiai užfiksuoti, kadangi policijos statistika fiksuoja tik tuos atvejus, kuomet Mianmaro pareigūnai gauna oficialius pranešimus ir perduoda savo kolegoms Kinijoje dėl savitarpio pagalbos. Li Shunqiong iš Yunnan Visuomenės Saugumo kovos su prekyba žmonėmis biuro mano: „Prekybos moterimis padidėjimas iš nepasiturinčių kaimyninių šalių susijęs su didėjančia ekonomine gerove ir didžiule žmonių paklausa Kinijoje, o skurdesnėse vietovėse daugėja vyrų, kurie nori turėti žmoną“. Pabrėžiama, kad nemaža dalis moterų parduodamos į Kiniją iš Mongolijos, Šiaurės Korėjos, Rusijos, Mianmaro, Laoso ir Vietnamo tuo pačiu tikslu – priverstinėms santuokoms (Ling 2014, 64-65).

Didžiulį problemos mastą ir skaičius praneša kitas šaltinis, kuriame kalbama apie tai, kad 2006-2010 metais priverstinė santuoka sudarė 69% iš 641 prekybos žmonėmis atvejų Mianmare, o 80% šių atvejų įvyko Kinijoje, kuomet Mianmaro moterys buvo priverstinai ištekintos už kinų. Pasak Viešojo Saugumo Ministerijos, kiekvienais metais parduodama apie 10 000 moterų ir vaikų, daugiausia pietvakarių regionuose, tačiau svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad šiuos skaičius pateikia Kinija. Kai kurios moterys migravo į Kiniją ieškodamos geresnio gyvenimo, tačiau, suviliotos pelningo darbo pažadais,

patekdavo į prekybos žmonėmis pinkles, o vėliau būdavo parduodamos priverstinei santuokai (Winterdyk 2019, 1244).

Prekyba žmonėmis priverstinės santuokos tikslais susilaukė žiniasklaidos dėmesio tiek anglų, tiek kinų kalbomis. Apstu istorijų apie tai, kaip patiklioms ir nieko neįtariančioms Mianmaro moterims pažadėtos darbo vietos, tačiau jos pakliūdavo į priverstinę santuoką. Viena iš istorijų, kaip 17 metų mergina iš Mianmaro važiavo traukiniu namo, kai į ją kreipėsi pora, kuri pažadėjo nemokamai suteikti puikias darbo galimybes Kinijoje. Mergina sutiko su pasiūlymu, tačiau kelionė virto košmaru, kuris tęsėsi 13 metų. Po dviejų santuokų ir dviejų vaikų ji turėjo sukaupti pakankamai informacijos apie vietovę, kurioje gyveno, ir pabėgo atgal į Mianmarą. Remiantis grįžtančių moterų apklausomis dviejose šiaurinėse Mianmaro valstijose, apskaičiuota, kad tarp 106 000 migrančių moterų, grįžusių iš Kinijos 2013-2017 metais, 5000 Mianmaro moterų buvo priverstos ištekėti už kinų vyrų, o 2800 iš jų priverstos gimdyti vaikus (Qiu 2019, 37).

Straipsnyje „Mapping Trafficking of Women in China: Evidence from Court Sentences“ autoriai pateikia naują požiūrį į prekybos žmonėmis analizę, analizuodami teismo nuosprendžių dokumentus dėl prekybos žmonėmis Kinijoje 2014-2015 metais. Tyrimo apimtį sudaro 713 unikalių atvejų, iš kurių 387 atvejai susiję su prekyba moterimis, o kiti su prekyba vaikais. Kinijos Baudžiamojo įstatymo 240 straipsnis draudžia grobti moteris ar vaikus, prekiauti jais bei numato griežtesnes bausmes, jei tai yra priverstinė prostitucija. Naudodamiesi teismo nuosprendžio dokumentais, autoriai nustatė tris prekybos moterimis rūšis Kinijoje: provincijų viduje, tarp provincijų ir tarptautinę prekybą moterimis. Tyrimas parodė, kad centrinės provincijos, tokios kaip Shandong, Henan, Hebei ir Anhui -vienos iš populiariausių prekybos žmonėmis vietų. Tarptautinė prekyba žmonėmis užima didžiausią kategoriją, aukos - iš Vietnamo, Mianmaro ir Šiaurės Korėjos. Tyrimas parodė, kad visų trijų rūšių prekybos žmonėmis aukos parduotos kaip žmonos. Tarptautinės aukos ir provincijose nukentėję asmenys būdavo apgauti melagingais darbo pažadais ar vedybų susitarimais. Dauguma prekybos žmonėmis paskirties vietų - skurdžios, mažiau urbanizuotos ir turi žemesnius išsilavinimo lygius, lyginant su kaimyninėmis apskritimis, kuriose nėra prekybos žmonėmis. Susan Tiefenbrun ir Christie J. Edwardsm praneša, kad nuo 2014 iki 2015 metų parduota daugiau nei 20 000 moterų. Straipsnyje kalbama apie tai, kad gauti tyrimo atvejai gali būti tik dvidešimtoji dalis iš visų atvejų, susijusių su prekyba žmonėmis. Sugaunama tik nedidelė dalis prekeivių žmonėmis, o dar mažesnė jų dalis teisiama teismuose. Tyrimas apžvelgia tik

nedidelę dalį. Problemos - kur kas didesnės. Tyrimai galėtų būti patobulinti, surenkant daugiau duomenų (Xia 2020, 238, 240, 250-251).

3.5. Jia Pingwa romanas *JiHua*

3.5.1. Romano analizė

Pasak Min Liu, prekybos žmonėmis problema - itin ignoruojama vyriausybės, teisėsaugos institucijų, akademikų bei visuomenės narių. Sparti ekonominė plėtra rytinėje Kinijos pakrantėje ir neišsivystę kaimo regionai sukėlė didžiulę vidinę migraciją. Rezultatas - skurdžios, nykstančios kaimo vietovės su vyrų pertekliumi. Šis masinis judėjimas sudarė puikias galimybes prekeiviams privilioti merginas ir moteris. Šiuolaikinėje Kinijoje galima išskirti tris prekybos moterimis tikslus: prostituciją, priverstinį darbą ir priverstinę santuoką, tačiau vedybų aspektas - svarbiausias. Šioje Min Liu *Migration, Prostitution, and Human Trafficking - The Voice of Chinese Women* knygoje grįžtama prie aptartos išvados, kuri teigia, kad Kinija yra prekybos žmonėmis šaltinis, tranzito ir paskirties šalis, kurioje didžiąją dalį sudaro vidinė prekyba žmonėmis (Liu 2011, 12).

Apie šias viengungių problemas kalbama naujajame, Vakarų literatūros kritikoje nenagrinėtame Jia Pingwa romane *Jihua* 极花 (2016). Tai daugiasluoksnis romanas su šiuolaikinės Kinijos atspindžiu, įskaitant problemas, kurias sukėlė sparti ekonomikos plėtra, vyriausybės politika bei kultūrinės vertybės. Tai istorija apie jauną moterį vardu *Hudie* (Plaštakė 蝴蝶), kuri iš kaimo persikelia gyventi į miestą su motina. Moteris, norėdama padėti mamai, pasinaudoja darbo pasiūlymu, kuris buvo tik priedanga pagrobimo operacijoje. Ji atsiduria visiškai nepažįstamoje Kinijos vietovėje, kaime, kurioje apstu vienišų, vargingų, nelaimingų, nevedusių vyrų. Paaiškėja, kad ją nusipirko vyras iš kaimo, kad ji būtų jo žmona. Tokie pagrobimo atvejai kaimo vietovėse nėra naujas reiškinys. Jauna moteris izoliuotoje, atskirtoje kaimo vietovėje patiria smurtą, kankinimus, prievartavimus. Laikoma kaip kalinė urve, užrakinta ir stebima ištisą parą. Tiesa, tai nėra tik moteriai skirtas kalėjimas, vyrai taip pat gyvena urvuose. Romano veiksmas vyksta garsioje Liosinėje plynaukštėje, kiniškai *Huangtu gaoyuan* (黄土高原). Urvai - senovinė ir unikali gyvenamoji vieta Šiaurės Kinijoje, Shaanxi provincijoje. Pirmoji gyvenvietė pastatyta prieš 4000 metų, o žmonės gyvena ten nuo neatmenamų laikų. Urvuose šiuo metu

gyvena apie 40 milijonų gyventojų, tai vis dar išlieka tradicinė gyvenamoji vieta (Jia 2019, 6, Chen 2020, 36677-36678).

Po išprievartavimo pagrindinė romano veikėja pastoja. Supratusi, kad laukiasi, bando atsikratyti kūdikio, tačiau tai nepavyksta, Plaštakė susilaukia sūnaus. Romano pabaigoje, nepaisant aršaus kaimo gyventojų pasipriešinimo, policija kartu su jos mama išgelbėja moterį, tačiau sūnus lieka kaime. Grįžusi į miestą pas savo šeimą, ji priima netikėtą sprendimą grįžti atgal į kaimą pas savo sūnų. Romanas įkvėptas tikros istorijos, kurią atskleidė vyras iš autoriaus gimtosios vietovės. Realiame gyvenime vyro dukra buvo ištikta panašaus likimo, jauna moteris buvo išgelbėta, tačiau taip pat grįžo į kaimą pas savo vaiką. Romano pagalba turime galimybę iš arčiau pažvelgti į niūrią viengungių kasdienybę atokiausiose Kinijos kaimo vietovėse (Jia 2019, 6-7).

Romane pasakojama apie tai, kaip kaimo gyventojai gaminasi akmenines moteris, kurios stovi prie įėjimo durų, kad jie nesijaustų vieniši, kai įeina ir išeina. Kaime jų buvo dešimtys, vyrai duodavo akmeninėms moterims vardus. Kiekvienas vyras galėjo pasakyti kam priklauso viena ar kita statula (Jia 2019, 46). Jia romane taip pat kalbama apie Liosinėje plynaukštėje tebeegzistuojantį paprotį apvesdinti savo mirusius viengungius sūnus. Siekdami užtikrinti sūnaus pomirtinio gyvenimo pilnatvę, kai kurie tėvai ieško mirusios moters, kuri būtų sūnaus nuotaka. Gavus lavoną, abu kūnai laidojami kartu kaip susituokusi pora. Viena iš romano epizodų tėvas per pažįstamus ieško savo mirusiam sūnui žmonos – mirusios jaunos ir netekėjusios moters iš aplinkinių kaimų. Tikslas – nusipirkti lavoną ir jį parsivežti, kad jis būtų palaidotas šalia mirusio sūnaus, kuris būdamas gyvas šeimos nesukūrė (Jia 2019, 147). Tai patvirtina ir žurnalistiniai tyrimai. Pavyzdžiui, keliaujančio laidotuvių biuro direktorius Yang Husheng teigia: „Tokia praktika pasitaiko gana dažnai, ypatingai, kai miršta paaugliai ar jauni žmonės“. Tai kaimo liaudies paprotys, žinomas kaip *minghun* (冥婚) arba pomirtinio gyvenimo santuoka. Mokslininkai teigia, kad šis paprotys išsiskiria kinų protėvių garbinimo formoje, tai unikalus ir neįprastas religinis liaudies ritualas, atsiradęs senovės Kinijoje. Jis susideda iš dviejų skirtingų ceremonijos etapų – pomirtinių vestuvių ir laidotuvių. Tradiciškai teigiama, kad gyvenimas būna išpildytas tik susituokus, jei to nepavyksta įgyvendinti, kai kurie tėvai nerimauja, kad nevedęs miręs sūnus gali būti nelaimingas. Atliekant interviu Liosinės plynaukštės kaimuose, visi pripažino šį paprotį. Kūnų pardavimas ir pirkimas komerciniais tikslais Kinijoje - neteisėtas, tačiau šie individualūs sandoriai yra slaptai organizuojami tarp šeimų. Nė vienas iš apklaustų žmonių nelaikė papročio gėdingu. Tai apibūdinta kaip tėvų pareiga

vaikams, kuri atspindi konfucianistines vertybes. Komunistų partija bandė panaikinti šią praktiką, tačiau Liosinėje plynaukštėje, kuri izoliuota nuo likusio pasaulio, ji tebegyvuoja, juo labiau, kad kai kurie kaimai nepasiekiami keliais ir yra atskirti nuo daugelio pokyčių, kurie vyksta Kinijoje (Gu 2014, 79, NY Times 2006).

Romanas dėmesį skiria Kinijoje skurdžiai gyvenantiems vargingiems, neišsilavinusiems kaimo vyrams, kurie susiduria su santuokos problema. Miestai sparčiai auga ir vystosi, o kaimo vietovės sparčiai nyksta. Šalyje egzistuoja kaimai, kuriuose gyvena tik viengungiai vyrai. Jia romano pratarmėje kalbėdamas apie tai, ar egzistuoja šios problemos sprendimas, žvelgia itin pesimistiškai, autorius mano, kad daugelis dalykų, vykstančių kaime, neišsprendžiami, tam nėra būdo (Jia 2019, 10, Xinhuanet 2016).

Autorius atskleidė, kad, rašydamas *Jihua*, jis bandė pristatyti šių dienų kultūrinės, socialinės ir dvasinės problemas. Autorius taip pat svarsto, ar viengungių kaimai - „daugiametis ledkalnis“ ar vis dar „aktyvus ugnikalnis“. Tokiu būdu grįžtame prie aptartų Hudson ir Boer išvadų, kad tautos, kuriose yra neproporcingai daugiau pavienių vyrų, gali linkti į ginkluotus konfliktus bei kelia grėsmę socialiniam stabilumui (Hudson 2002, 37, Kaup 2006, 807, CNPUBG 2016). Jia Pingwa pabrėžia: „Moterų ir vaikų grobimai - didžiulė tragedija ir su tuo reikia kovoti. Kiekvieną kartą, kai vykdomos represijos, prekeiviai žmonėmis paskelbiami, o policija giriama už didvyriškus moterų išgelbėjimus, bet niekas nemini fakto, kad miestai atėmė turtus, darbo jėgą ir moteris iš kaimų. Niekas nediskutuoja apie dykvietėje paliktus vyrus, kurie nyksta ir miršta vieniši. Tai paskutiniai tradicinę gyvenimą išlaikę kaimai Kinijoje, o vyrai gali būti paskutiniai *guanggun*, klasikine šio žodžio prasme“ (Jia 2019, 11).

3.5.2. Romano skaitytojų reakcijos kiniškuose internetiniuose tinklalapiuose ir forumuose

Toliau pateikiama literatūros kritikų romano analizė šešiuose kiniškuose internetiniuose tinklalapiuose, tiriant, kokį konkretų atgarsį sukėlė šis rezonansinis romanas. Literatūrologės Chen Xiaoming nuomonė: „Tai, ką iš tiesų reikėtų reflektuoti veikalė, yra tai, kodėl tiek daug žiaurių ir tragiškų įvykių įvyko kaimo vietovėse. Autorius ne tik tai smerkia, bet ir leidžia visuomenei atrasti tai“ (Xinhuanet 2016). Han Chunyan, vyriausiasis internetinio žurnalo „Dangdai Zuoja Pinglun“ 当代作家评论 redaktorius, mano, kad: „Jia ignoruojamus kaimus sugrąžina į visuomenės matymo lauką, o tai taip

pat atspindi romano atsakomybę užduoti klausimus tikrovėje“ (China News 2016). Han Bin teigia, kad: „Romano siužetas itin žiaurus, kai kuriems skaitytojams tai gali nepatikti, tačiau moterų ir vaikų grobimų tema yra svarbi. Šiuolaikinėje literatūroje retai girdimi jų balsai ir asmeninės patirtys“ (Epaper 2019, Sohu 2019).

2016 metais internetinėje erdvėje pasirodė visuomenės nuomonė, kuri pažėrė kritikos rašytojui Jia. Kritika buvo nukreipta į rašytojo sakinį interviu metu: „Jei šis kaimas niekada nepirks žmonių, šis kaimas mirs“. Tai gali būti susiję su faktu, kurį Jia asmeniškai pabrėžia, kad jis yra ūkininko sūnus, turintis gilų ryšį su kaimo vietovėmis. Tiesa, interviu metu Kong Lingyan, *Jihua* redaktorė, išsakė priešingą nuomonę. Pasak Kong, „Romane tvyro praradimo ir nykimo nuotaika, o pats autorius akivaizdžiai nereiškia simpatijų prekeiviams žmonėms. Autorius remiasi rašytojo atsakomybe socialines problemas išreikšti literatūriniu būdu. Pradedant prekybos žmonėmis problema, pagrindinis tikslas - pabrėžti nuskurdusių kaimo vyrų santuokos problemas Kinijoje. Miestai auga, o kaimo vietovės sparčiai nyksta“ (CNPUBG 2016, Xinhuanet 2016). *Jihua* pristatymo konferencijoje literatūrologas Liang Hong teigė: „Kinijos kaimo vyrų santuokos padėtis itin išbalansuota. Aš kiekvienais metais grįžtu į gimtąjį miestą, kuriame matau šias istorijas. Man nereikia, kad Jia rašytų apie tai“ (CNPUBG 2016). Hou Hongbin apžvalga apibendrina Jia kritikų požiūrį: „Kodėl nė viena moteris netekės už vyro tokiaime kaime? Jei toks kaimas išnyktų, ar nebūtų gerai? Daugelis žmonių gali pateikti atsakymą: kaimiečių šovinistinė nuostata slegia, o moterys, su kuriomis jie galėjo susituokti, buvo nužudytos gimus. Tokių kaimų vyrai - vargšai, tingūs ir nuvertinti“ (Sup China 2019). Šiame komentare galime įžvelgti įdomią nuomonę apie tingumą, nes Jia romane vyrai visą laiką dirba. Nedirba arba mažiau dirba tik moterys.

Kiniškame forume www.zhihu.com kinai dalinasi savo nuomonėmis apie *Jihua* romaną. Daugiausiai internautų pritarimo susilaukė Chen Sitong (陈思彤) komentaras, kuriame moteris rašo, kad: „Jia laikosi nuostatos, kad jis supranta prekeivius. Patriarchalinė samprata šį kraštą paverčia pragaru moterims. Ar jūs liktumėte čia, jei būtumėte moteris ir gimtumėte čia? Manau, kad net Jia to nenorėtų. Prieš dešimt metų jie norėjo berniukų, todėl atliko selektyvius abortus ir atliko infanticidą milijonams mergaičių. Šiuo metu jie nori moterų, todėl neteisėtai perka pagrobtas moteris. Prieš moteris naudojama fizinė jėga, jos prievartaujamos, kad negalėtų pabėgti. Jie gali sulaužyti joms kojas ir įkalinti, kad tik galėtų tęsti savo giminę ir susilaukti palikuonių. Jia mano, kad moteris, kurios anksčiau priklausė kaimui, pasisavino miestai. Šios moterys turėtų priklausyti kaimui, tai jų šaknys. Tačiau žvelgiant iš moterų

perspektyvos, toks pasaulis siaubingas. Moterys - tarsi karvių ir avių bandos. Kai kurie valgo tavo kūną ir geria kraują, o kai kurie tave augina tik tam, kad turėtų vilnos ir pieno. Nė viena iš šių moterų nėra laikoma žmogumi. Šių žmonių gyvenimai griunami dėl prekeivių žmonėmis ir pirkėjų, kadangi jų pasirinkimai, kurie kadaise buvo prieinami, šiuo metu atimti“ (Zhihu 2016).

Kita internautė, Zhang Xiaomeng (张小萌), teigia: „Prekyba žmonėmis yra neteisinga. Net ir turint milijoną priežasčių, nėra jokių pateisinamų priežasčių griauti moterų gyvenimus“. *Jiyueri* (霁月日) kritikuoja Jia, neva jis itin energingai užstojantis kaimo viengungius, tačiau visiškai nesuprantantis moterų kančių. Pasipiktinimą atspindi ir *Lainyan* (lain 言) komentaras: „Aš ne kaimo žmogus, esu išsilavinęs ir turiu darbą, negaliu suprasti kaimo viengungių kančios. Tačiau jei kas nors išdrįstų tai padaryti man, aš nužudytčiau visą jo šeimą ir padegčiau kaimą“. Anonimas vartotojas, (kiniškai *Niming yonghu* 匿名用户), rašo: „Jia - pasibjaurėtinas. Daugelis vyrų nepatiria pagrobimo ir pardavimo skausmo, jie patys niekada nebus prievartaujami“. Anonimas svarsto, ką reiškia romano žodžiai, kad iš kaimo atimtos visos moterys, ir klausia: „Ar moterys neturi teisės siekti laisvės ir būti laimingomis? Moterys turi teises, tai ne reprodukcinis įrankis“. Vis dėlto forume randame ir kitokią nuomonę. *Floraniushuwei* mano: „Nemanau, kad Jia gedi dėl prarastų moterų kaimo vietovėse. Autorius iškėlė šį klausimą, svarstydamas teisingus ir neteisingus dalykus“ (Zhihu 2016).

Nepaisant romano sukkelto atgarsio plačiojoje visuomenėje, vyriausybės struktūroje nėra pasiūliusios konkrečių Jia iškeltos problemos sprendimo būdų. Nepavyko aptikti ir internetinių komentarų, kurie sietų moterų grobimo problemą su valdžios veiksmų trūkumu. Kaip rašo Jia Pingwa pačiame romane ir jo pratarmėje, pagrobtų kinių moterų paieška priverstos užsiimti pačios šeimos, kurios turi finansuoti ir policijos vykdomas išlaisvinimo operacijas. Operacijos savo ruožtu vykdomos neefektyviai, nepasitelkus reikiamų pajėgų. Dar blogesnė yra grobiamų užsieniečių moterų padėtis. Jeigu apie išvaduotas kines yra paskelbiama žiniasklaidoje, tai užsienietės lieka už viešųjų ryšių ribos, ir nėra oficialių duomenų apie išardytus organizuotus prekybos žmonėmis tinklus, keliančius grėsmę tiek vidaus, tiek tarptautinei bendruomenei.

IŠVADOS

Žvelgiant į lyčių disbalanso problemą iš istorinio lyginamojo taško, *guanggun* Kinijoje įvairiu laipsniu egzistavo per visą šalies istoriją. Jie atstovaudavo žemiausiems socialiniams sluoksniams, burdavosi į bendruomenes kartu su kitais viengungiais ir buvo atsakingi už vidaus neramumus. Kėlė grėsmę socialiniam stabilumui, vykdė moterų grobimus, plėšimus ir užsiėmė įvairia nusikalstama veika. Visa tai patvirtina Hudson ir Boer iškeltą teoriją, kad aukštą lyčių disbalansą turinčios visuomenės sukelia intrasocialinius ir intersocialinius konfliktus. Remiantis istoriniais įrodymais, pažymima, jog viengungių vyrų perteklius visuomenėse gali įtakoti smurto protrūkius ir grasinti viešajai tvarkai. *Guanggun* laiko save aukomis, dauguma jų pasižymi menku išsilavinimu, kai kurie vyrai gali turėti fizinių ar psichinių negalių. Šiuo metu Kinijos kaime vėl susiformavusi didžiulė *guanggun* armija. Tucker, Hudson ir Boer teigia, kad pasinaudojant šia viengungių armija, konfliktas su Taivanu Kinijai gali atrodyti patrauklus sprendimas.

Azijos šeimos pasižymi stipria vyriškos lyties įpėdiniui teikiama pirmenybe. Kinijoje lyčių selekcijos praktika turi ilgą ir gilią istoriją, o didžioji dalis aukų - moterų. Nuo Ming dinastijos iki KLR įkūrimo lyčių santykis svyravo, tačiau paprastai viršydavo įprastą ribą. Moteriškos lyties kūdikių infanticidas egzistavo daugumoje senovės Kinijos vietų dėl ribotų išteklių, mergaičių žudymas buvo priemonė užtikrinti berniukų išgyvenimą. Patriarchalinė visuomenės santvarka, moterų nuvertinimas, didžiulės išlaidos nuotakos išpirkai taip pat prisidėjo prie lyčių disbalanso. Atsakymą taip pat randame patrilokaliniuose giminystės santykiuose, dėl kurių yra svarbu tęsti giminės liniją per vyrišką lytį ištisoms kartoms visomis įmanomomis priemonėmis. Priklausymas giminei suteikia narystę, pripažinimą visuomenėje, todėl teikiama didžiulė reikšmė genealogijos išlaikymui. Teikiant pirmenybę vyriškos lyties palikuonims, šeimose gimusiems moteriškos lyties kūdikiams atlikdavo infanticidą, jų neprižiūrėdavo. 1980 metais atsiradus ultragarsui, šalyje plačiai paplito selektyvūs abortai, kurie leido sistemingai žudyti moterišką lytį. Tai prisidėjo prie aukšto mergaičių mirtingumo ir „dingusių“ moterų fenomeno. Svarbu paminėti Kinijoje įvestą šeimos planavimo politiką (1979–2015), kuri galiausiai buvo nutraukta. Viena iš nutraukimo priežasčių – įsivyravęs lyčių disbalansas.

Hesketh pažymi, kad trumpalaikėje perspektyvoje nėra efektyvaus sprendimo, kuris sumažintų vyrų perteklių, tačiau galima sumažinti lyčių selekciją, kuri būtų naudinga kitai kartai. Vis dėlto,

nepaisant pripažintos problemos, lyčių disbalanso sukeltas vyrų perteklius nesulaukė adekvataus Kinijos vyriausybės dėmesio. Vyriausybė ėmėsi tam tikrų iniciatyvų ir kampanijų steigimo, tačiau pagalba nukreipta į moteris kaip aukas, o daugybės vienišų vyrų problemos nepaisomos ir į jų poreikius neatsižvelgiama. Kartu su augančiais viengungių kaimais augs jiems reikalinga senatvės paramos sistema, kuri artimiausiu metu negalės finansiškai aprėpti visų žmonių. Tikimasi, kad Kinijoje šeima dar ilgai išliks socialiniu garantu, tačiau pensinio amžiaus viengungiai neturi savo šeimos. Didžioji dauguma - nepasiturintys ir susitelkę skurdžiose kaimo vietovėse, jiems reikalinga finansinė ir socialinė parama.

Kinijoje, Indijoje ir Pietų Korėjoje įvesti įstatymai, draudžiantys nustatyti kūdikio lytį ir atlikti selektyvų abortą. Nepaisant to, tik Pietų Korėjoje įstatymai griežtai vykdomi, dėl to lyčių santykis normalizuojasi, o Kinijoje išlieka itin aukštas, ypač kaimo vietovėse. Įžvelgiami tam tikri panašumai Kinijos ir Indijos lyčių disbalanso sprendimo būduose. Kinijoje ir Indijoje inicijuotos kampanijos, siekiančios pagerinti lyčių santykį, davė tik nežymius teigiamus rezultatus. Indijoje pastangos buvo veiksmingos tose vietovėse, kur vykdyta agresyvi politika, tačiau oficialių vertinimų nėra iki šių dienų.

Lyčių disbalanso problema apima ne tik viengungius vyrus, tai paliečia ir aplinkinius asmenis. Nuo to kenčia tiek patys viengungiai, tiek jų šeima ir artimieji. Nepavykus vedybų klausimo išspręsti legaliais keliais, Kinijoje šeimos ir *guanggun* sprendžia šias problemas įvairiais įmanomais būdais.

Tiriant šešėlinius vyrų pertekliaus sprendimo būdus ir pasekmes prekyboje žmonėmis, viena didžiausių problemų - vyrų, kaip pirkėjų, požiūris į šią nusikalstamą veiką. Istorija nurodo, kad daugybę metų prekyba vaikais buvo įteisinta, reguliuojama tiek pirkėjo, tiek pardavėjo teisėmis. Nepaisant Kinijos baudžiamojo įstatymo, draudžiančio grobti moteris ar vaikus, prekyba žmonėmis klesti. Šalis identifikuojama kaip prekybos žmonėmis šaltinis, o kinų gaujos galimai yra pagrindiniai prekybos žmonėmis verslo kontrolieriai pasaulyje. Viena iš sunkinančių aplinkybių nuotakų grobimo atvejais - kaimo bendruomenių reiškiamas užuojauta šeimoms, kurios negali pratęsti giminės. Bendruomenės įsitraukia į nusikaltimą neleisdamos pagrobtoms moterims pabėgti ir nebendradarbiaudamos su teisėsauga. Tiek viengungiai vyrai, tiek jų šeimos mano, kad priverstinė santuoka, moterų grobimas - kultūrinė kaimo dalis, sąžiningas sandoris, todėl nusikaltimai pateisinami, kaip liudija ir tikrais įvykiais paremtas Jia Pingwa romanas *Jihua*. Vietinėms moterims šie vyrai nepatrauklūs, be to, *guanggun* neturi finansinių galimybių vesti kines, dėl šių priežasčių moterys migruoja į miestus iš skurdžių kaimo vietovių, todėl auga iš užsienio grobiamų moterų paklausa. Šie vyrai moterimis naudojami tarsi daiktai

reprodukciniais tikslais. Pagrindinis jų tikslas - susilaukti palikuonių, atlikus šią pareigą, kai kuriais atvejais jie moterims suteikia laisvę ir leidžia grįžti namo.

Dėl informacijos trūkumo sunku nusakyti prekybos žmonėmis problemos mastą, tačiau dauguma tyrėjų, sinologų ir kiti stebėtojai pripažino, kad Kinijoje iki šiol nuolat didėja prekybos žmonėmis skaičiai. Tikrieji skaičiai gali itin skirtis nuo oficialiai skelbiamos statistikos. Reikalingi išsamesni ir platesni tyrimai. *Guangun* ieškos galimybių tuoktis įvairiais būdais, keldami grėsmę socialiniam stabilumui, savo šeimų ir bendruomenių stabilumui bei kels grėsmę socialinei tvarkai ir stabilumui. Tai tapo rimta problema, kurią reikės spręsti Kinijos vyriausybei ir visuomenei.

BIBLIOGRAFIJA

1. Abejero, Farina Gul, Babar Tasneem Shaikh, Narjis Rizvi 2009. „And They Kill Me, Only Because I am a girl’ A Review of Sex-selective Abortions in South Asia“, *The European Journal of Contraception and Reproductive Health Care*, 14, 1: 10-16.
2. Agnihotri, Satish, Richar Palmer-Jones, Ashok Parikh 2002. „Missing Women in Indian Districts: a Quantitative Analysis, *Structural Change and Economic Dynamics*, 13, 3: 285-314.
3. Attane, Isabelle, Baochang Gu 2014. *Analysing China's Population: Social Change in a New Demographic Era*, Paris: Springer.
4. Attane, Isabelle, Zhang Qunlin, Li Shuzhuo, Yang Xueyan, Christophe Z. Guilmoto 2013. „Bachelorhood and Sexuality in a Context of Female Shortage: Evidence from a Survey in Rural Anhui, China“, *The China Quarterly*, 215, 703-726.
5. Bela, Ganatra, Siddhi Hirve, V. N. Rao 2001. „Sex Selective Abortion: Evidence From a Community-based Study in Western India“, *Asia-Pacific Journal*, 16, 2: 109-124.
6. Bhaskar V. 2011. „Sex Selection and Gender Balance“, *American Economic Journal: Microeconomics*, 3, 1: 214-244.
7. Brownell, Susan, Jeffrey N. Wasserstrom, Thomas Laqueur 2002. *Chinese Femininities, Chinese Masculinities*, Los Angeles: University of California Press.
8. Chan, L.W.Cecilia; Paul S. F. Yip, Ernest H. Y. Ng, P. C. Ho, Celia H. Y. Chan, Jade S. K. Au 2002. „Gender Selection in China: Its Meanings and Implications“, *Journal of Assisted Reproduction and Genetics*, 19, 9: 426-430.
9. Chen, Yuanchen, Jie Fei, Zhe Sun, Guofeng Shen, Wei Du, Lu Zang, Liyang Yang, Yonghui Wang, Ruxin Wu¹, An Chen, Meirong Zhao 2020. „Household air pollution from cooking and heating and its impacts on blood pressure in residents living in rural cave dwellings in Loess Plateau of China“, *Environmental science and pollution research international*, 27, 29: 36677-36687.
10. Chu, Cindy Yik-Yi 2011. „Human Trafficking and Smuggling in China“, *Journal of Contemporary China*, 20, 68: 39-52.

11. Courtwright , David T. 2008. „Gender Imbalances in History: Causes, Consequences and Social Adjustment“, *Reproductive BioMedicine Online*, 16, 1: 32-40.
12. Croll, Elisabeth J. 2001. „Amartya Sen’s 100 Million Missing Women“, *Oxford Development Studies*, 29, 3: 225-244.
13. Das Gupta, Monica, Jiang Zhenghua , Li Bohua , Xie Zhenming , Woojin Chung, Bae Hwa-Ok 2003. „Why Is Son Preference So Persistent in East and South Asia? A Cross-country Study of China, India and the Republic of Korea“, *The Journal of Development Studies*, 40, 2: 153-187.
14. Devey, S. 2016. „Perceptions of Political Actors On Sex-selective Abortion in Northwestern India“, *Annals of Global Health*, 82, 3: 335.
15. Diepenbrock, George 2016. „China's 'Missing Girls' Theory Likely Far Overblown, Study Shows”, [interaktyvus]. Prieiga: < <https://news.ku.edu/2016/11/22/study-finds-chinas-missing-girls-theory-likely-far-overblown> > [žiūrėta 2021 04 13].
16. Dong, Zhiqiang, Yaseen Alhaj-Yaseen, Yang Jiao, Yuejun Zhong 2020. „Surplus Men and Scarce Women: The Impact of Mating Competition On the Desire or Sons in China“, *Pacific Economic Review*, 25, 1: 1-33.
17. Dreze, Jean, Reetika Khara 2000. „Crime, Gender, and Society in India: Insights from Homicide Data“, *Population and Development Review*, 26, 2: 335-352.
18. Eklund, Lisa 2013. „Marriage Squeeze and Mate Selection – Analysing the Ecology of Choice and Implications for Social Policy in China“, *Economic and Political Weekly*, 48, 35: 62-69.
19. Eklund, Lisa, Navtej Purewal 2017. „The Bio-politics of Population Control and Sex-selective Abortion in China and India“, *Feminism & Psychology*, 27, 1: 34-55.
20. Gu, Chunjun, Keqian Xu 2014. „Netherworld Marriage in Ancient China: It’s Historical Evolution and Ideological Background“, *Journal for the Study of Religions and Ideologies*, 13: 38 78-109.
21. Hellmann, Melissa 2015. „A Lost Generation: The Trafficking of China’s Left-Behind Children“ [interaktyvus], UC Berkeley: Berkeley Graduate School of Journalism. Prieiga: <<https://escholarship.org/uc/item/49m314s1>> [žiūrėta 2022 04 25].
22. Hesketh, Therese 2009. „Too Many Males in China: The Causes and the Consequences“, *Significance* 6, 1: 9-13.

23. Hesketh, Therese, Li Lu, Zhu Wei Xing 2011. „The Consequences of Son Preference and Sex-Selective Abortion in China and Other Asian Countries“, *Canadian Medical Association Journal*, 183, 12: 1374-1377.
24. Hesketh, Therese, Zhu Wei Xing 2006. „Abnormal Sex Ratios in Human Populations: Causes and Consequences“, *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America* , 103, 36: 13271-13275.
25. Howden, David Yang Zhou 2014. „China’s One-child Policy: Some Unintended Consequences“, *Economic Affairs*, 34, 3: 353-369.
26. Hu, Yang, Xuezhong Shi 2020. „The Impact of China’s One-child Policy on Intergenerational and Gender Relations“, *Contemporary Social Science*, 15, 3: 360-377.
27. Hudson, Valerie M., Andrea Den Boer 2002. „A Surplus of Men, a Deficit of Peace: Security and Sex Ratios in Asia's Largest States“, *International Security*, 26, 4: 5-38.
28. Hvistendahl, Mara 2011. *Unnatural Selection: Choosing Boys Over Girls, and the Consequences of a World Full of Men*, New York: PublicAffairs
29. Yao, Yao, Yifei Liu, Qingfeng Guan, Ye Hong, Ruifan Wang, Ruoyu Wang, Xun Liang 2021. „Spatiotemporal Distribution of Human Trafficking in China and Predicting the Locations of Missing Persons“, *Computers, Environment and Urban Systems*, 85, 1-10.
30. Inhorn, Marcia C., Wendy Chavkin, José-Alberto Navarro 2014. *Globalized Fatherhood*, New York: Bergahn Books.
31. Jia, Pingwa 2019. *Broken Wings*, London: ACA Publishing Ltd.
32. Jiang, Quanbao, Jesus J. Sanches-Barricarte 2012. „Bride Prices in China: the Obstacle to Bare Branches Seeking Marriage“, *The History of the Family*, 17, 1: 2-15.
33. Jiang, Quanbao, Jesus J. Sanches-Barricarte 2013b. „Socio-Demographic Risks and Challenges of Bare-Branch Villages in China“, *Asian Social Work and Policy Review*, 7, 2: 99-116.
34. Jiang, Quanbao, Jesus J. Sanchez-Barricarte 2011. „Bare Branches and Social Stability: A Historical Perspective from China“ *Frontiers of History in China*, 6, 4: 538-561.
35. Jiang, Quanbao, Jesus J. Sanchez-Barricarte 2011a. „Trafficking in Women in China“, *Asian Women*, 27, 3: 83-111.
36. Jiang, Quanbao, Jesus J. Sanchez-Barricarte 2013c. „Child Trafficking in China“, *China Report*, 49, 3: 317-335.

37. Jiang, Quanbao, Marcus W. Feldman, Shuzhuo Li 2014. „Marriage Squeeze, Never-Married Proportion, and Mean Age at First Marriage in China“, *Population Research and Policy Review*, 33, 2: 189-204.
38. Jiang, Quanbao, Zhen Guo, Li Shuzhuo, Marcus W. Fieldman 2013a. „The Life Cycle of Bare Branch Families in China: A Simulation Study“, *Canadian Studies in Population*, 40, 4: 134-148.
39. Kaup, Katherine Palmer 2006. „Bare Branches: The Security Implications of Asia’s Surplus Male Population“, *Perspective on Politics*, 4, 4: 807-808.
40. Lin, Tin-Chi 2009. „The Decline of Son Preference and Rise of Gender Indifference in Taiwan Since 1990“, *Demographic Research*, 20, 16: 377-402.
41. Ling, Bonny 2014. „Human trafficking and China: Past and present“, daktaro disertacija, National University of Ireland Galway.
42. Liu, Huijun, Zhixin Feng 2019. „Support for Older People in Households With Bare Branches in Rural China: Vulnerability, Dilemmas and Possible Solutions“, *Journal of applied gerontology*, 39, 11: 1213-1220.
43. Liu, Min 2011. *Migration, Prostitution, and Human Trafficking - The Voice of Chinese Women*, New Jersey: Transaction Publishers.
44. Lum, Terry Y. S., Elsie C. W. Yan, Andy H. Y. Ho, Michelle H. Y. Shum, Gloria H. Y. Wong, Mandy M. Y. Lau, Junfang Wang 2016. „Measuring Filial Piety in the 21st Century: Development, Factor Structure, and Reliability of the 10-Item Contemporary Filial Piety Scale“, *Journal of Applied Gerontology*, 35, 11:1235-1247.
45. Maags, Christina 2019. „Lost and Found: The “Missing Girls” in Rural China. By John James Kennedy and Yaojiang Shi. Oxford: Oxford University Press, 2019“ *Perspectives on Politics*, 17, 4: 1227-1229.
46. Mazur Allan, Alan Booth 1997. „Testosterone and Dominance in Men“, *Behavioral and Brain Science*, 21, 3: 353-397.
47. Murphy, Rachel 2014. „Sex Ratio Imbalances and China’s Carefor Girls Programme: A Case Study of a Social Problem“, *The China Quaterly*, 219, 9: 781-807.
48. Murphy, Rachel 2020. „John James Kennedy and Yaojiang Shi.Lost and Found: The“Missing Girls”in Rural China“, *Journal of Chinese Political Science*, 25: 693-694.

49. Murphy, Rachel, Ran Tao, Xi lu 2011. Son Preference in Rural China: Patrilineal Families and Socioeconomic Change, *Population and Development Review*, 37, 4: 665-690.
50. Nanda, Bijayalaxmi, Nupur Ray 2020. „Gender Discrimination and Sex-Ratio Imbalance: A Qualitative Analysis“, *Indian Journal of Community Health*, 32, 4: 746-750.
51. Nandi, Arindam 2015. „The Unintended Effects of a Ban on Sex-Selective Abortion on Infant Mortality: Evidence from India“, *Oxford Development Studies*, 43, 4: 466-482.
52. Nandi, Arindam, Anil B. Deolalikar 2013. „Does a Legal Ban On Sex-selective Abortions Improve Child Sex Ratios? Evidence From a Policy Change in India“, *Journal of Development Economics*, 103, 7: 216-228.
53. Nie, Jing-Bao 2011. „Non-medical Sex-selective Abortion in China: Ethical and Public Policy Issues in the Vontext of 40 million Missing Females“, *British Medical Bulletin*, 98, 1: 7-20.
54. Prabir, C. Bhattacharya 2013. „Gender Inequality and the Sex Ratio in Three Emerging Economies“, *Progress in Development Studies*, 13, 2: 117-133.
55. Qiu, Geping, Sheldon X. Zhang, Weidi Liu 2019. „Trafficking of Myanmar Women for Forced Marriage in China“, *Crime, Law and Social Change*, 72: 35-52.
56. Rahm, Laura 2020. *Gender-Biased Sex Selection in South Korea, India and Vietnam Assessing the Influence of Public Policy*, Cham: Springer.
57. Sen, Amartya 2003. „Missing women-revisited“ *British Medical Journal*, 327, 7427: 1297– 1298.
58. Shen, Anqi, Georgios A. Antonopoulos, Georgios Papanicolaou 2013. „China’s Stolen Children: Internal Child Trafficking in the People’s Republic of China“, *Trends Organ Crime*, 16: 31-48.
59. Shuzhuo, Li, Shang Zijuan, Marcus W. Feldman 2013. „Social Management of Gender Imbalance in China: A Holistic Governance Framework“, *Economic and Political Weekly*, 48, 35: 79-86.
60. Srinivasan, Padma, Gary R. Lee 2004. „The Dowry System in Northern India: Women's Attitudes and Social Change“, *Journal of Marriage and Family*, 66, 5: 1108-1117.
61. Srinivasan, Sharada, Li Shuzhuo 2017. *Scarce Women and Surplus Men in China and India: Macro Demographics versus Local Dynamics*, Cham: Springer.
62. Stockl, Heidi, Ligia Kiss, Jobst Koehler, Dung Thuy Dong, Cathy Zimmerman 2017. „Trafficking of Vietnamese Women and Girls for Marriage in China“, *Global Health Research and Policy*, 2, 28: 1-9.

63. Sun, Wen, Shiliang Liu, Fang He, Lili Du, Yanfang Guo, Darine El-Chaar, Shi Wu Wen, Dunjin Chen 2018. „Impact of Relaxation of the One-child Policy on Maternal Mortality in Guangzhou, China”, *International Journal of Gynecology & Obstetrics*, 141, 3: 378-383.
64. Tucker, Catherine, Jennifer Van Hook 2013. „Surplus Chinese Men: Demographic Determinants of the Sex Ratio at Marriageable Ages in China”, *Population and Development Review*, 39, 2: 209-229.
65. Tucker, Joseph D, Gail E. Henderson, Tian F. Wang, Ying Y. Huang, William Parish , Sui M. Pan, Xiang S. Chen, Myron S. Cohen 2005. „Surplus Men, Sex Work, and the Spread of HIV in China”, *AIDS*, 19, 6: 539-547.
66. Tucker, William 2014. *Marriage and Civilization: How Monogamy Made Us Human*, New York: Regnery Publishing, Inc.
67. Wang, Zhen, Liyuan Wei, Sha Peng, Liangchun Deng, Beibei Niu 2018. „Child-trafficking Networks of Illegal Adoption in China“, *Nature Sustainability*, 1, 254-260.
68. Winterdyk, John, Jackie Jones 2019. *The Palgrave International Handbook of Human*, Cham: Springer International Publishing.
69. Xia, Yiwei, Yisu Zhou, Li Du, Tianji Cai 2020. „Mapping Trafficking of Women in China: Evidence from Court Sentences”, *Journal of Contemporary China*, 29, 122: 238-252.
70. Zang, Xiaowei, Lucy Xia Zhao 2017. *Handbook on the Family and Marriage in China*, Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
71. Zhao, Gracie Ming 2003. „Trafficking of Women for Marriage in China: Policy and Practice“, *Criminal Justice*, 3, 1: 83-102.
72. Zhou, Xu Dong, Zheng Yan, Hesketh Therese 2012. „Depression and Aggression in Never-married Men in China: a Growing Problem“, *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 48, 7: 1087-1093.
73. Zhou, Xu Dong; Xiao Lei Wang, Lu Li, Therese Hesketh 2011. „The Very High Sex Ratio in Rural China: Impact on Psychosocial Wellbeing of Unmarried Men”, *Social Science & Medicine*, 73, 9: 1422-1427.

Internetiniai tinklalapiai:

1. BYU Kennedy Center, 2003: *Bare Branches: Security Implications of Asia's Surplus Male Population*, Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=Lt7hzGL26Ag>. Žiūrėta 2020.03.27.
2. China News 2016. 贾平凹谈《极花》：像刀子一样刻在心的故事, [interaktyvus]. Prieiga: <<http://www.chinanews.com/cul/2016/04-19/7839762.shtml>> [žiūrėta 2020 04 30].
3. CNPUBG 2016. 贾平凹回应《极花》争议：在两难间写出社会的痛和人性的复杂, [interaktyvus]. Prieiga: <<http://www.cnpubg.com/book/2016/0516/28974.shtml>> [žiūrėta 2020 04 30].
4. Economist 2017. *Demand for wives in China endangers women who live on its borders*, [interaktyvus]. Prieiga: <<https://www.economist.com/china/2017/11/04/demand-for-wives-in-china-endangers-women-who-live-on-its-borders>> [žiūrėta 2020 05 08].
5. Economist 2021. *The gap between China's rural and urban youth is closing*, [interaktyvus]. Prieiga: <<https://www.economist.com/special-report/2021/01/21/the-gap-between-chinas-rural-and-urban-youth-is-closing>> [žiūrėta 2020 05 08].
6. Epaper 2019. 贾平凹《极花》英文版在伦敦首发, [interaktyvus]. Prieiga: <https://epaper.gmw.cn/zhsb/html/2019-04/10/nw.D110000zhdsb_20190410_13-02.htm> [žiūrėta 2020 04 30].
7. Hudson, Valerie M. 2014. *Violent Straw Men? Sex Ratios, Conflict, and a Methodological Disconnect*, [interaktyvus]. Prieiga: <<https://www.newsecuritybeat.org/2014/04/violent-straw-men-sex-ratios-conflict-methodological-disconnect/>> [žiūrėta 2020 04 14].
8. NY Times 2006. *Dead Bachelors in Remote China Still Find Wives*, [interaktyvus]. Prieiga: <<https://www.nytimes.com/2006/10/05/world/asia/05china.html>> [žiūrėta 2020 05 11].
9. Sohu 2019. 贾平凹《极花》英文版发布 | 让世界听到中国农村女性的声音, [interaktyvus]. Prieiga: <https://www.sohu.com/a/304691754_661695> [žiūrėta 2020 04 30].
10. Sup China 2019. *'Broken Wings': Jia Pingwa's controversial novel explores human trafficking and rural China*, [interaktyvus]. Prieiga: <<https://supchina.com/2019/07/11/broken-wings-jia-pingwas-controversial-novel/>> [žiūrėta 2020 04 30].
11. Xinhuanet 2016. 贾平凹新作《极花》带着疑问书写沉重的乡土现实, [interaktyvus]. Prieiga: <http://www.xinhuanet.com//politics/2016-04/15/c_128898278.htm> [žiūrėta 2020 04 30].

12. Zhihu 2016. 如何评价贾平凹 2016 年出版的新作《极花》？, [interaktyvus]. Prieiga: <
<https://www.zhihu.com/question/39535514>> [žiūrėta 2020 05 11].

1 PRIEDAS. Kinijos lyčių santykis (bendras gyventojų skaičius) nuo Ming dinastijos

Table 1 China's Sex Ratio (Total Population) since the Ming Dynasty

Year	Sex ratio
1381–1391	113
1749–1845	116–121
Around 1875	118
1909–1928	120–123
1932–1936	112
1946–1947	110
1953	107.6
1964	105.5

Pav. 1

2 PRIEDAS. Indijos lyčių santykis tarp visos populiacijos ir 0-6 amžiaus.

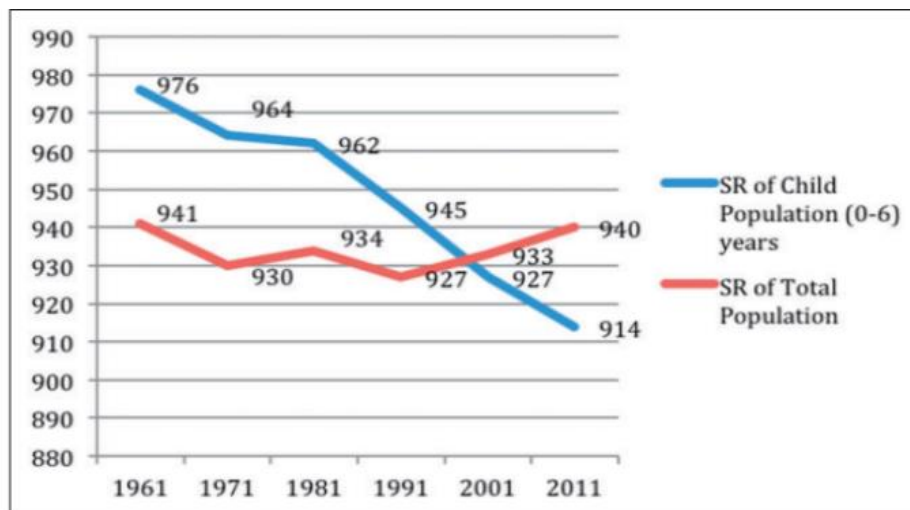

Figure 2. India's sex ratio: Total and 0–6 years.

Source: Census of India from 1961 to 2011.

Note: Table reflects the sex ratio as number of females per 1000 males.

Pav. 2

3 PRIEDAS. Lyčių santykis gimus Kinijoje 1982–2010 m. Pagal kaimo ir miesto kontekstą

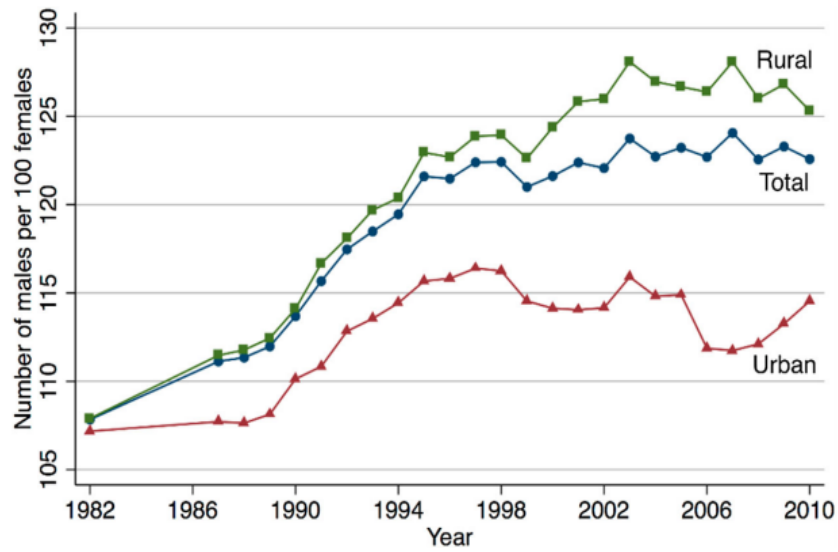

Figure 1. Gender ratio at birth in China 1982–2010, by rural–urban context. Source: China Statistics Yearbooks. <http://www.stats.gov.cn/english/statisticaldata/AnnualData/> (accessed 23 September 2017).

Pav. 3

Summary

Gender Imbalance in Rural China: the Problem of Bare Branches Surplus and its Management

The aim of Master thesis is to analyse, how does the state, community, and bare branches manage the intrasocial tensions created by the male surplus in rural China, and does it achieve the desired results? The main goals are: to reveal the problem of gender imbalance from a historical comparative point. Discuss the political and cultural factors that have influenced gender imbalances. To review the problem of infanticide and sex selective abortion, which caused the male surplus. To compare China with other neighboring patrilocal societies. To reveal China's solutions and results in addressing gender imbalances. To give a brief overview of the shadow solutions to the male surplus and the consequences of human trafficking.

During the research the latest academic articles were used to reveal the biggest and most pressing problems and solutions for bare branches. The paper also discusses the problem of gender imbalance in a comparative historical method. These methods were applied: an analysis of anthropological research, official Chinese court cases, statistics, laws, political initiatives, stories of abducted women and children. One of the main sources is the controversial Chinese author Jia Pingwa novel *Jihua* (2016). This paper, using the netnographic method, analyzes the readers reactions to this novel in Chinese online forums.

A huge army of *guanggun* army is dominating countryside in China. Tucker, Hudson and Boer argue that by taking advantage of this bachelors army, the conflict with Taiwan may seem an attractive solution for China. From the Ming Dynasty to the founding of the PRC, the gender ratio varied, but generally exceeded the normal ratio. The infanticide of female infants existed in most parts of ancient China, and due to limited resources, the killing of girls was a means of ensuring the survival of the boys. The patriarchal system of society, the devaluation of women, the huge cost of bride, also contributed to the gender imbalance. Our research also confirmed that, in patrilocal kinship relationships, it is important to continue the lineage, through the male sex for generations, by all possible means.

The government has taken some initiatives and campaigns, but the aid is targeted almost exclusively at women as victims, and the problems of many single men are ignored and their needs are

not taken into account. There are some similarities in the ways in which China and India address gender imbalances. Campaigns initiated in China and India to improve the gender ratio have yielded only marginal positive results. In India, efforts have been effective in areas with aggressive policies, but there are no official assessments until these days.

History shows that for many centuries, child trafficking has been legalized in China. Despite modern China's criminal law banning the abduction of women or children, human trafficking thrives, the country is identified as a source of human trafficking, and Chinese gangs are potentially the main controllers of the human trafficking business in the world. One of the aggravating circumstances in the case of bride abductions is rural communities, which express sympathy for families who cannot continue family lineage.

Due to the lack of information, it is difficult to quantify the scale of the problem of human trafficking, but most researchers agree that actual figures might be different. More detailed and extensive research is needed. *Guanggun* will seek opportunities to marry in a variety of ways, threatening social stability, the stability of its families and communities, and threatening social order and stability. This has become an extremely serious issue that will need to be addressed by the Chinese government and society.